

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

Завідувач кафедри, к.е.н., доцент
_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ **2025 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**Удосконалення обліку та контролю розрахунків з постачальниками
на підприємстві**

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувачка

Катерина РУДА

Науковий керівник,

к.е.н., доцентка

Ольга ЧЕПЕЦЬ

Дніпро – 2025

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітньо-професійна програма: «Облік і оподаткування»

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Рівень вищої освіти: другий (магістр)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____ **Ольга
ГУБАРИК**

«_____» _____ 2025р.

ЗАВДАННЯ

Рудій Катерині Едуардівні

1. Тема роботи: Удосконалення обліку та контролю розрахунків з постачальниками на підприємстві

Науковий керівник: Чепець Ольга Григорівна, к.е.н., доцент
затверджена наказом по ДДАЕУ від «07» жовтня 2025 року № 2995

2. Термін подання здобувачем роботи: 10 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковий кодекс України, НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО № 11 «Зобов'язання», П(С)БО № 13 «Фінансові інструменти».

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): Теоретичні засади обліку та контролю розрахунків з постачальниками. Облік розрахунків з постачальниками та його удосконалення. Внутрішній контроль розрахунків з постачальниками.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Класифікація постачальників. Складові системи внутрішнього контролю. Мета контролю розрахунків з постачальниками. Завдання внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками. Проблеми організації обліку та контролю на сучасних підприємствах. Оцінка майна та капіталу. Фінансові результати діяльності. Оцінка фінансової стійкості. Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів. Етапи укладання договорів з постачальниками. Первинні документи для обліку розрахунків з постачальниками. . Елементи аналітичного обліку розрахунків з постачальниками в ТОВ «Базавлук». Критерії класифікації постачальників ТОВ «Базавлук». Класифікація постачальників з пріоритетами та умовами оплати. Етапи організації взаємодії та комунікації з постачальниками. Графік платежів постачальникам. Основні етапи проведення інвентаризації розрахунків з постачальниками в ТОВ «Базавлук».

Етапи ризик-орієнтованого підходу контролю розрахунків з постачальниками в ТОВ «Базавлук».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання

10 березня 2025р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні засади обліку та контролю розрахунків з постачальниками	Березень-травень 2025 р.	
2	Облік розрахунків з постачальниками та його удосконалення	Червень-серпень 2025 р.	
3	Внутрішній контроль розрахунків з постачальниками	Вересень-жовтень 2025 р.	
4	Вступ. Висновки	Листопад 2025 р.	
5	Оформлення дипломної роботи	Листопад-грудень 2025 р.	

Здобувачка _____

Катерина РУДА

Науковий керівник _____

Ольга ЧЕПЕЦЬ

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ	9
1.1. Економічна сутність розрахунків з постачальниками та їх роль у діяльності підприємства	9
1.2. Зміст, завдання та принципи внутрішнього контролю	12
1.3. Проблеми організації обліку та контролю на сучасних підприємствах	16
Висновки до розділу 1	18
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	20
2.1. Характеристика підприємства та його облікової політики щодо розрахунків із постачальниками	20
2.2. Первинний облік операцій з постачальниками	28
2.3. Синтетичний та аналітичний облік розрахунків з постачальниками	30
2.4. Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками	32
Висновки до розділу 2	37
РОЗДІЛ 3. ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ	40
3.1. Стан внутрішнього контролю на підприємстві	40
3.2. Удосконалення внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками	46
Висновки до розділу 3	49
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	64

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення обліку та контролю розрахунків з постачальниками на підприємстві»

Кваліфікаційна робота містить: 64 с., 11 рис., 9 табл., 46 джерел, 3 додатки.

Об'єкт дослідження – процес організації бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю розрахунків із постачальниками на підприємстві.

Предмет дослідження – методичні, теоретичні та практичні аспекти ведення обліку та контролю розрахунків із постачальниками в ТОВ «Базавлук» Нікопольського району Дніпропетровської області.

Мета дослідження – обґрунтувати та розробити напрями удосконалення обліку і контролю розрахунків з постачальниками на підприємстві з урахуванням сучасних вимог управління та можливостей цифровізації облікових процесів.

Методи дослідження - аналіз і синтез, групування та узагальнення, порівняння, горизонтальний і вертикальний аналіз, методи економічного та фінансового аналізу, абстрактно-логічний метод, графічний метод, а також елементи системного підходу для формування пропозицій щодо удосконалення обліку та контролю.

Розкрито економічну сутність, види та особливості розрахунків з постачальниками. Визначено зміст, завдання та принципи внутрішнього контролю. Проаналізовано нормативно-правове регулювання обліку та контролю розрахунків з постачальниками. Проаналізовано фінансово – економічний стан ТОВ «Базавлук». Досліджено порядок організації первинного, аналітичного та синтетичного обліку розрахунків із постачальниками на підприємстві. Оцінено стан внутрішнього контролю на підприємстві. Запропоновано напрями удосконалення обліку та контролю розрахунків із постачальниками.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ПОСТАЧАЛЬНИКИ, ОБЛІК, КОНТРОЛЬ, РОЗРАХУНКИ, КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, УДОСКОНАЛЕННЯ.

ABSTRACT

Topic: “Improving accounting and control of payments with suppliers at the enterprise”

The qualification work contains: 64 pages, 11 figures, 9 tables, 46 sources, 3 appendices.

The object of the study is the process of organizing accounting and internal control of payments with suppliers at the enterprise.

The subject of the research is methodical, theoretical and practical aspects of accounting and control of payments with suppliers in LLC “Bazavluk” of the Nikopol district of the Dnipropetrovsk region.

The purpose of the study is to justify and develop directions for improving accounting and control of payments with suppliers at the enterprise, taking into account modern management requirements and the possibilities of digitalization of accounting processes.

Research methods - analysis and synthesis, grouping and generalization, comparison, horizontal and vertical analysis, methods of economic and financial analysis, abstract-logical method, graphical method, as well as elements of a system approach to form proposals for improving accounting and control.

The economic essence, types and features of settlements with suppliers are disclosed. The content, tasks and principles of internal control are determined. Analyze the regulatory and legal regulation of accounting and control of payments with suppliers. The financial and economic condition of LLC “Bazavluk” was analyzed. The order of organization of primary, analytical and synthetic accounting of settlements with suppliers at the enterprise was studied. The state of internal control at the enterprise was assessed. Propose directions for improving accounting and control of payments with suppliers.

KEY WORDS

SUPPLIERS, ACCOUNTING, CONTROLS, SETTLEMENTS, ACCOUNTS, IMPROVEMENTS.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ефективна організація обліку та контролю розрахунків з постачальниками є одним із ключових елементів фінансової стабільності підприємства, оскільки своєчасність та точність виконання зобов'язань визначають безперервність виробничого процесу, рівень ділової репутації та конкурентоспроможність суб'єкта господарювання. В умовах зростання нестабільності економічного середовища, підвищення вимог до прозорості фінансової інформації та швидкого розвитку цифрових технологій особливої актуальності набуває вдосконалення методики обліку та механізмів контролю взаєморозрахунків. Неналежна організація обліку розрахунків з постачальниками може призводити до фінансових втрат, порушення платіжної дисципліни, накопичення простроченої заборгованості та ускладнення взаємовідносин із контрагентами. Тому дослідження сучасних підходів до оптимізації обліку та внутрішнього контролю у цій сфері є важливою науковою й практичною задачею.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження – обґрунтувати та розробити напрями удосконалення обліку і контролю розрахунків з постачальниками на підприємстві з урахуванням сучасних вимог управління та можливостей цифровізації облікових процесів.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

1. Розкрити економічну сутність, види та особливості розрахунків з постачальниками.
2. Визначити зміст, завдання та принципи внутрішнього контролю.
3. Проаналізувати нормативно-правове регулювання обліку та контролю розрахунків з постачальниками.
4. З'ясувати проблеми організації обліку та контролю на підприємствах.
5. Проаналізувати фінансово – економічний стан підприємства.

6. Дослідити порядок організації первинного, аналітичного та синтетичного обліку розрахунків із постачальниками на підприємстві.

7. Оцінити стан внутрішнього контролю на підприємстві.

8. Запропонувати напрями удосконалення обліку і контролю розрахунків із постачальниками.

Об'єкт дослідження – процес організації бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю розрахунків із постачальниками на підприємстві.

Предмет дослідження – методичні, теоретичні та практичні аспекти ведення обліку та контролю розрахунків із постачальниками в ТОВ «Базавлук» Нікопольського району Дніпропетровської області.

Інформаційна база дослідження включає: чинні законодавчі та нормативні акти України, міжнародні стандарти фінансової звітності, облікову політику підприємства, первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку, фінансову звітність, статистичні дані, матеріали наукових видань та інтернет-ресурсів.

Методи дослідження. У процесі підготовки роботи застосовано такі методи, як: аналіз і синтез, групування та узагальнення, порівняння, горизонтальний і вертикальний аналіз, методи економічного та фінансового аналізу, абстрактно-логічний метод, графічний метод, а також елементи системного підходу для формування пропозицій щодо удосконалення обліку та контролю.

Наукова новизна одержаних результатів визначена і полягає у дослідженні організаційних і методичних питань, щодо стану обліку і контролю розрахунків з постачальниками і спрямована на їх удосконалення. Результати кваліфікаційного дослідження викладено наступним чином:

удосконалено:

- управління процесом погашення заборгованості шляхом впровадження оптимізованого графіка платежів, побудованого на аналізі кредиторської заборгованості, класифікації постачальників і прогнозуванні грошових потоків, що дасть змогу заздалегідь оцінити потребу в грошових

ресурсах, уникнути касових розривів та планувати взаєморозрахунки з урахуванням реального фінансового стану.

- систему внутрішнього контролю шляхом запровадження ризик-орієнтованого підходу з метою ідентифікації потенційних загроз, оцінки їх ймовірності та впливу, а також визначення пріоритетних напрямів контролю;

дістало подальшого розвитку:

- підходи до класифікації постачальників за критеріями стратегічного значення, обсягів поставок, частоти співпраці та рівня гнучкості умов оплати з метою встановлення чітких пріоритетів платежів і визначення оптимального порядку взаємодії з контрагентами;

- підходи до впровадження системи взаємодії та регулярної комунікації з постачальниками задля підвищення прозорості розрахунків і зміцнення довгострокового партнерства та формування позитивної ділової репутації підприємства;

- виокремлення ролі зустрічної звірки взаєморозрахунків з постачальниками у забезпеченні виявлення розбіжностей, уточнення суми заборгованості та запобіганні появі необґрунтованих або прострочених зобов'язань.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Окремі наукові положення та пропозиції було обговорено на 3й Міжнародній науково-практичній інтернет конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (Дніпро, ДДАЕУ. 22-23 жовтня 2025 р.), на засіданнях наукового гуртка.

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи представлені в 2х наукових працях: наукова стаття у фаховому журналі та 1 теза доповіді у збірнику матеріалів наукової конференції.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку

використаних джерел, який налічує 46 найменувань, а також розміщена на 64 сторінках машинописного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

1.1. Економічна сутність розрахунків з постачальниками та їх роль у діяльності підприємства

Розрахунки з постачальниками є однією з ключових складових фінансово-господарських відносин підприємства, оскільки вони забезпечують придбання матеріальних ресурсів, товарів, робіт і послуг, необхідних для здійснення основної діяльності. У процесі таких взаємодій у підприємства виникають зобов'язання перед постачальниками, що формують кредиторську заборгованість. З економічної точки зору вона відображає тимчасове залучення зовнішніх ресурсів без залучення додаткових фінансових інструментів, що дає можливість підприємству гнучко управляти оборотним капіталом.

Економічна сутність розрахунків з постачальниками полягає у встановленні та виконанні договірних зобов'язань між суб'єктами господарювання, які ґрунтуються на обміні ресурсами та грошовими коштами. Вони охоплюють весь цикл взаємодії — від укладення договору та отримання товарно-матеріальних цінностей до повного здійснення оплати. У бухгалтерському обліку такі операції забезпечують достовірне відображення стану кредиторської заборгованості, що є важливою складовою управління ліквідністю та фінансовою стійкістю підприємства.

Кредиторська заборгованість є критично важливою складовою балансу компанії, яка представляє короткострокові зобов'язання по виплаті боргів постачальникам і продавцям. Це суми до сплати за товари та послуги, які були отримані, але ще не оплачені. Належне управління кредиторською заборгованістю гарантує, що компанія підтримує хороші стосунки зі своїми постачальниками та уникає штрафів за прострочення платежу.

Яременко Л. М., Макаруч І. М. та Роженко А. П. акцентують увагу та те, що: «Досліджуючи поняття «кредиторська заборгованість», часто її порівнюють з поняттям «зобов'язання» чи «борг» [46]. Ну думку Чорненької О. Б. категорія «зобов'язання»: «є ширшою від категорії «кредиторська заборгованість», оскільки лише окремі види зобов'язання можуть розглядатись як кредиторська заборгованість» [37].

Рибалко О. М. кредиторською заборгованістю вважає «... зобов'язання підприємства або бюджетної установи, які є визнаними, а кредитором ... є суб'єкт, якому підприємство зобов'язується передати грошові кошти, фінансові активи або негрошові активи»[28]. Чорненька О. Б. пропонує кредиторську заборгованість: «... визначати як результат правовідносин суб'єкта господарювання, який є наслідком вчинення певної дії одного суб'єкта до іншого суб'єкта господарювання щодо передачі товарно-матеріальних цінностей...» [37].

Костюнік О. В. та Махницька О. В. наголошують, що «Підприємству потрібно застосовувати ефективні методи управління кредиторської заборгованості, аби надходження грошових сум від дебіторів передували в часі терміну погашення усіх видів заборгованостей» [14].

Роль розрахунків з постачальниками у діяльності підприємства багатогранна. Перш за все, вони гарантують безперервність виробничого процесу, забезпечуючи своєчасне постачання матеріальних ресурсів. Налагоджена система взаєморозрахунків сприяє оптимізації структури витрат, зниженню ризиків виробничих збоїв та забезпечує ритмічність роботи. По-друге, своєчасність виконання зобов'язань визначає рівень ділової репутації підприємства, що впливає на умови співпраці, можливість отримання відстрочки платежу чи додаткових знижок. По-третє, кредиторська заборгованість виступає інструментом фінансового менеджменту, адже дозволяє використовувати тимчасово вільні кошти в обороті без необхідності залучення дорогих кредитних ресурсів.

Водночас надмірне зростання або несвоєчасне погашення заборгованості створює ризики для фінансової стабільності та платоспроможності підприємства. У такому разі потрібен ефективний контроль за строками оплати, узгодженням умов поставок та правильністю оформлення первинних документів. Від якості організації обліку розрахунків з постачальниками залежить достовірність фінансової звітності, зокрема статей зобов'язань, витрат та активів.

Подмешальська Ю.В. та Корнієнко Д.В. вважають, що бухгалтерський облік розрахунків з постачальниками: «... один із елементів інформаційного забезпечення підприємства, в якому існує вхідна та вихідна інформація та яка повинна бути передусім корисною та достовірною» [26].

Оляднічук Н.В. зазначає, що розрахунки з постачальниками: «... є досить складною ділянкою бухгалтерського обліку, оскільки чинна законодавча, нормативна та правова база неспроможна достеменно та синхронно оцінити ситуаційні моменти, що мають місце» [23].

Постачальників підприємства можна класифікувати за різними ознаками залежно від напрямку аналізу, виду діяльності та потреб управління (рис.1.1). Класифікація враховує особливості агровиробництва, сезонність, потребу в сервісному обслуговуванні техніки, ресурсозабезпечення та специфіку аграрного циклу. Класифікація постачальників дає можливість ефективно управляти ризиками, оптимізувати витрати, формувати гнучку договірну політику, удосконалити аналітичний облік, забезпечити стратегічне управління матеріальними потоками підприємства.

Отже, розрахунки з постачальниками відіграють стратегічну роль у діяльності підприємства, оскільки формують підґрунтя для забезпечення виробничого процесу, впливають на фінансову гнучкість, стабільність та результативність управлінських рішень. Раціонально організована система обліку та контролю взаєморозрахунків забезпечує прозорість фінансових потоків, своєчасність виконання договірних зобов'язань та сприяє сталому розвитку підприємства.

Рис.1.1. Класифікація постачальників

1.2. Зміст, завдання та принципи внутрішнього контролю

Важливим завданням для забезпечення безперебійної діяльності підприємства є встановлення чітких правил взаємодії з контрагентами, які доцільно детально регламентувати у договорі. Саме якість договірних умов визначає правильність організації та ведення бухгалтерського обліку

розрахунків, своєчасність виконання зобов'язань та прозорість взаємовідносин між сторонами. Чітко прописані умови постачання, оплати, відповідальності та контролюючих процедур є запорукою ефективного функціонування як внутрішнього контролю, так і подальшого зовнішнього аудиту. Належне договірне оформлення дозволяє мінімізувати ризики неплатежів, запобігти виникненню спірних ситуацій та забезпечити стабільність фінансово-господарської діяльності підприємства.

Внутрішній контроль — це цілеспрямована система організаційних, інформаційних, аналітичних і контрольних процедур, що забезпечує дотримання підприємством встановлених правил, нормативів, політик та ефективне використання ресурсів. Його зміст полягає у постійному спостереженні й перевірці господарських операцій, правильності їх документального оформлення, відповідності вимогам законодавства, облікової політики та управлінських рішень. Система внутрішнього контролю є частиною системи управління і охоплює (рис.1.2):

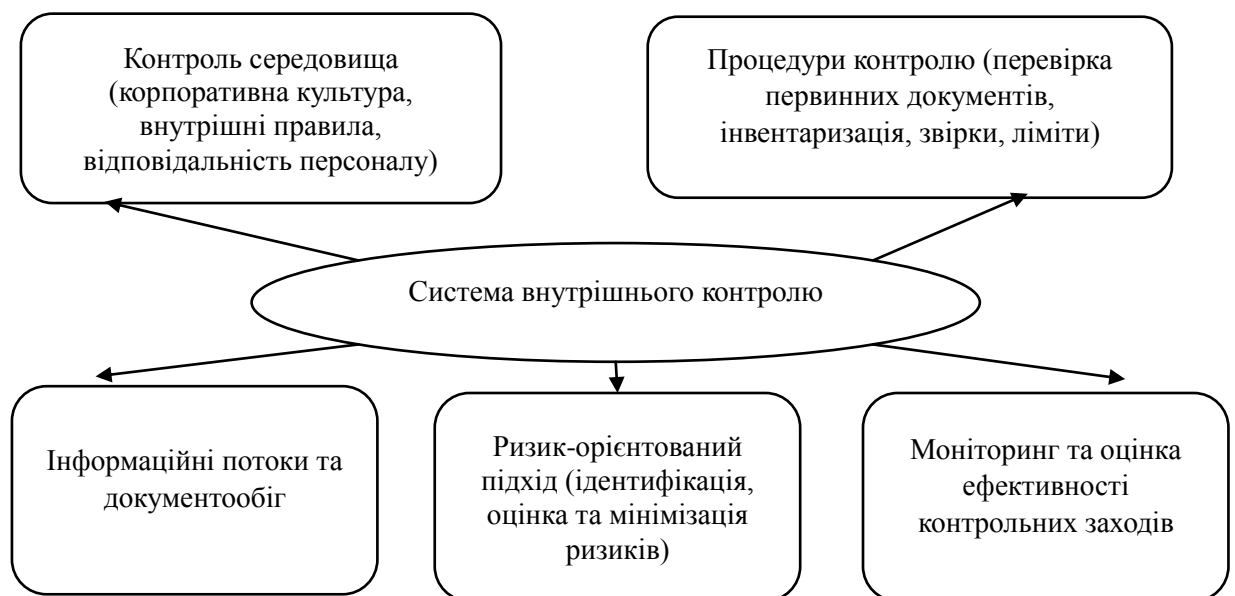

Рис.1.2. Складові системи внутрішнього контролю

Колектив авторів Меліхова Т. О., Феофанов Л. К. та Присяжнюк Д. В. визначають, що метою контролю є: « ... перевірка законності здійснення

розрахунків, правильності оформлення первинних документів з постачальниками і відображення їх в обліку» [18].

Гуцаленко Л.В. вважає, що: «метою внутрішньогосподарського контролю розрахунків із постачальниками та підрядниками підприємства, здійснюваного працівниками служби обліку та ревізійною комісією підприємства, є наступні...» [7] (рис.1.3).

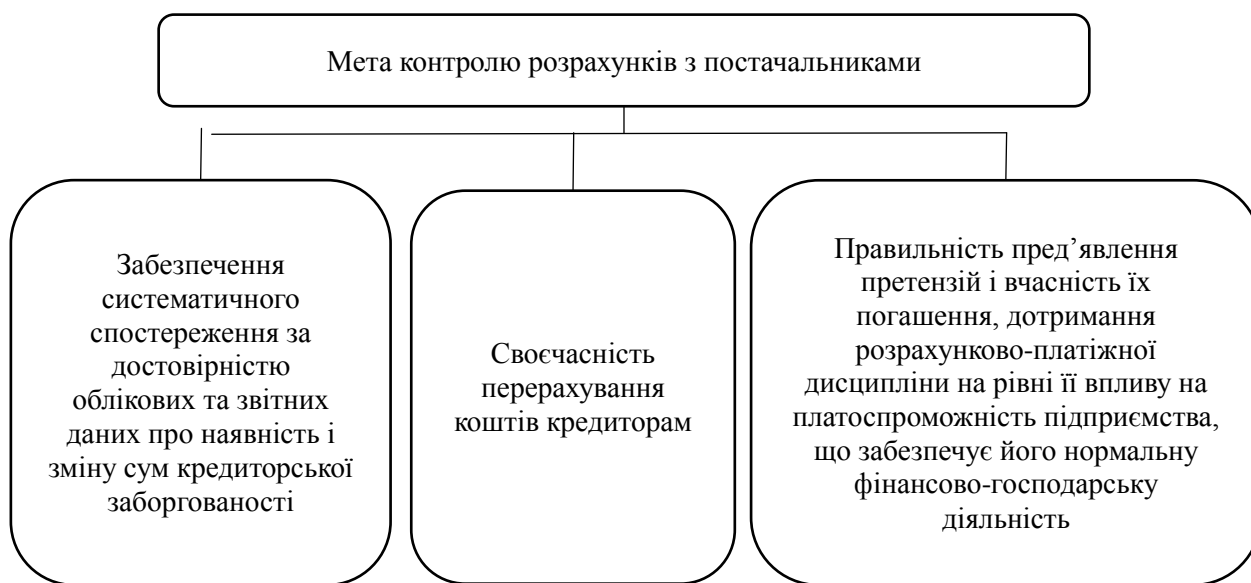

Рис.1.3. Мета контролю розрахунків з постачальниками

Внутрішній контроль розрахунків з постачальниками виконує низку важливих завдань, серед яких (таблиця 1.1):

Таблиця 1.1

Завдання внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками

Завдання контролю	Зміст
Перевірка законності та обґрунтованості операцій	- встановлення відповідності закупівель чинному законодавству, умовам договорів та внутрішнім регламентам підприємства; - контроль правомірності укладання договорів та повноважень осіб, які їх підписують.
Контроль правильності документального оформлення операцій	- перевірка наявності, повноти та достовірності первинних документів (накладних, актів, ТТН, рахунків); - контроль відповідності документів фактичному руху матеріальних ресурсів.
Перевірка своєчасності розрахунків та дотримання платіжної дисципліни	- контроль термінів оплати за договорами; виявлення простроченої кредиторської заборгованості; - аналіз причин затримок платежів і визначення відповідальних осіб.
Оцінка стану кредиторської заборгованості	- перевірка її структури, строків виникнення та динаміки; - аналіз можливих ризиків, пов'язаних із накопиченням

	заборгованості.
Контроль правильності формування собівартості	- перевірка відповідності вартості придбаних матеріалів, послуг та основних засобів договірним цінам; - правильність віднесення витрат на відповідні рахунки
Підтвердження стану розрахунків із контрагентами	- проведення звірянь взаєморозрахунків з постачальниками; - підтвердження відповідності залишків заборгованості обліковим даним.

На думку Шот А. та Сівак В.: «Забезпечення контролю договірних зобов'язань з постачальниками є одним із найважливіших аспектів функціонування підприємства, оскільки саме від цього залежить його фінансовий стан та безперервне функціонування» [43].

Принципи внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками ґрунтуються на забезпеченні законності, достовірності та ефективності всіх операцій, пов'язаних із взаємодією з контрагентами. Насамперед важливим є принцип законності, який передбачає суворе дотримання вимог чинного законодавства, договірних умов і внутрішніх регламентів підприємства при здійсненні розрахунків. Не менш значущим є принцип повноти, що забезпечує відображення всіх операцій у бухгалтерському обліку без пропусків або перекручень даних. Принцип достовірності вимагає від внутрішнього контролю об'єктивної перевірки відповідності первинних документів фактичному руху ресурсів та правильності їх відображення у регістрах обліку.

Принципи внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками формують комплекс вимог, дотримання яких забезпечує достовірність облікових даних, попередження порушень, підтримання платіжної дисципліни та підвищення ефективності управління взаємодією з постачальниками.

На думку Шот А. та Сівак В.: «Важливим є постійний контроль суми цих зобов'язань, адже вони є тимчасово вільними обіговими коштами та здійснюють вплив на фінансову стійкість та платоспроможність суб'єкта господарювання» [43].

Внутрішній контроль є важливою складовою системи управління підприємством. Його ефективність забезпечує збереження активів,

достовірність облікових даних, своєчасне виявлення порушень та мінімізацію ризиків. Дотримання принципів внутрішнього контролю і виконання його завдань створюють основу для стабільної роботи підприємства, підвищення фінансової дисципліни та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

1.3. Проблеми організації обліку та контролю на сучасних підприємствах

Проблеми організації обліку та контролю на сучасних підприємствах проявляються у поєднанні технологічних, організаційних, нормативних та кадрових чинників, які ускладнюють своєчасне формування достовірної інформації та ефективне управління ризиками (рис.1.4).

Рис.1.4. Проблеми організації обліку та контролю на сучасних підприємствах

Однією з ключових проблем є недостатня автоматизація облікових процесів, що призводить до дублювання операцій, значної частки ручної роботи, затримок у формуванні первинних документів та підвищення ймовірності помилок. Багато підприємств використовують застаріле програмне забезпечення або поєднання кількох несумісних програм, що створює інформаційні розриви між бухгалтерією, складом, відділом закупівель і фінансовим відділом.

Суттєвою проблемою є недосконалість внутрішнього контролю, зокрема відсутність належної системи розподілу повноважень, що відкриває можливості для зловживань, несанкціонованих витрат і викривлення даних про розрахунки з постачальниками чи покупцями. Часто внутрішні регламенти або не оновлюються відповідно до змін законодавства, або виконуються формально, що знижує їхню ефективність. Відсутність регулярних інвентаризацій, звірок взаєморозрахунків і перевірок правильності документального оформлення також послаблює систему контролю.

Окремою проблемою є неузгодженість облікової політики та недотримання вимог нормативних документів. У практиці трапляються ситуації, коли положення облікової політики не деталізують порядок визнання зобов'язань, оцінювання витрат або правила документообігу, що створює підґрунтя для неоднозначного трактування операцій і різночитань між підрозділами. Часті зміни податкового законодавства та неоднозначність деяких норм ускладнюють ведення обліку й потребують додаткових витрат на адаптацію.

Важливим аспектом є кадрові проблеми, адже значна частина підприємств стикається з нестачею кваліфікованих бухгалтерів та аудиторів, недостатнім рівнем підготовки персоналу або високою плинністю кадрів. Це зумовлює помилки в обліку, затримки в обробці документів та низьку якість аналітичної інформації.

Крім того, підприємства часто страждають від недостатньої інтеграції облікової та управлінської інформації: управлінські рішення приймаються на основі неповних або несвоєчасних даних, що знижує ефективність планування, бюджетування та контролю витрат. Відсутність аналітичних інструментів (dashboard, KPI, автоматичні звіти) погіршує можливість оперативного реагування на зміни.

Не менш значущою проблемою є низький рівень інформаційної безпеки, що проявляється у ненадійному збереженні електронних документів, недостатньому контролі доступу до баз даних і ризику несанкціонованого внесення змін до облікових реєстрів. Низький рівень інформаційної безпеки створює загрозу втрати або викривлення фінансової інформації, порушення конфіденційності даних, збільшення ризику шахрайства, помилок і непродуктивних витрат часу на відновлення інформації. Подолання цих проблем вимагає комплексних заходів: впровадження сучасних систем захисту даних, шифрування і резервного копіювання, контролю доступу та навчання персоналу правилам інформаційної безпеки.

Отже, сучасні підприємства стикаються з цілою низкою проблем в організації обліку та контролю, які охоплюють технологічний, нормативний і людський фактори. Подолання цих проблем потребує комплексного підходу: оновлення програмних рішень, удосконалення облікової політики й внутрішніх регламентів, впровадження ризик-орієнтованого контролю та підвищення кваліфікації працівників.

Висновки до розділу 1

1. Розрахунки з постачальниками є ключовим елементом фінансово-господарської діяльності підприємства, оскільки вони забезпечують безперервність виробничого процесу, своєчасне постачання матеріальних ресурсів та впливають на фінансову гнучкість і стійкість компанії.

Кредиторська заборгованість виступає як інструмент фінансового менеджменту, дозволяючи ефективно використовувати тимчасово вільні кошти в обороті без необхідності залучення додаткових кредитних ресурсів. Раціональна організація розрахунків із постачальниками та своєчасне виконання договірних зобов'язань забезпечує підтримання ділової репутації підприємства, стабільність партнерських відносин та можливість отримання вигідних умов співпраці.

2. Внутрішній контроль розрахунків з постачальниками виступає невід'ємною складовою системи управління підприємством. Його зміст полягає у забезпеченні законності, достовірності та ефективності операцій, а основними завданнями є перевірка правильності документального оформлення, своєчасності розрахунків, оцінка стану кредиторської заборгованості та підтвердження взаєморозрахунків із контрагентами. Дотримання принципів внутрішнього контролю – законності, повноти, достовірності та відповідальності – створює основу для стабільної роботи підприємства, мінімізує ризики фінансових порушень і забезпечує точність бухгалтерського обліку.

3. Аналіз сучасних проблем організації обліку та контролю показав, що основними чинниками, які ускладнюють ведення достовірної інформації та управління ризиками, є недостатня автоматизація облікових процесів, застарілі програмні продукти, недосконалість внутрішнього контролю, неузгодженість облікової політики та кадрові проблеми. Крім того, низький рівень інформаційної безпеки створює загрозу втрати або викривлення даних, зменшуючи ефективність управлінських рішень. Подолання цих проблем потребує комплексного підходу, включаючи впровадження сучасних інформаційних систем, оновлення внутрішніх регламентів, підвищення кваліфікації персоналу та застосування механізмів ризик-орієнтованого контролю. Раціональна організація обліку та контролю розрахунків з постачальниками забезпечує фінансову прозорість, платіжну дисципліну та сприяє сталому розвитку підприємства.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Характеристика підприємства та його облікової політики щодо розрахунків із постачальниками

ТОВ «Базавлук», код ЄДРПОУ 32328703, було зареєстровано 10.04.2003. Розмір статутного капіталу юридичної особи складає 75 750,00 грн. Основними видами діяльності підприємства є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, розведення ВРХ, свиней та свійської птиці. В розпорядженні підприємства станом на 01.12.2025 р. є 6578,2 га сільськогосподарських земель, які орендуються у населення на підставі договорів оренди.

Місцерозташування підприємства є одним із ключових факторів, що позитивно впливають на ефективність його господарської діяльності. Підприємство знаходиться у регіоні з розвиненою аграрною інфраструктурою, що забезпечує доступ до високоякісної сировини, трудових ресурсів та ринків збуту. Близькість до сільськогосподарських виробництв дозволяє максимально скоротити логістичні витрати, оперативно отримувати необхідні матеріальні ресурси та забезпечувати стабільність виробничого процесу. Наявність поблизу великих постачальників кормів, насіння, палива, ветеринарних препаратів і техніки робить закупівельний процес значно ефективнішим та сприяє формуванню довгострокових партнерських відносин. Важливою перевагою є зручне транспортне розташування підприємства. Доступ до автомобільних доріг місцевого та регіонального значення забезпечує швидке перевезення продукції та матеріалів, скорочуючи час доставки та витрати на транспортування. Близькість до логістичних центрів та пунктів відвантаження також полегшує організацію збуту, зменшує ризики простоїв та дозволяє оптимізувати постачання.

Проведення оцінки майна та капіталу ТОВ «Базавлук» є необхідним для об'єктивного визначення реальної вартості активів підприємства та забезпечення обґрунтованості управлінських, фінансових і інвестиційних рішень (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Оцінка майна та капіталу ТОВ «Базавлук», тис. грн.

Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2020 р.	2021р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
Майно - усього	75870,0	93559,0	121859,0	116562,0	134526,0	177,3
Необоротні активи	66427,0	70989,0	96428,0	101018,0	117509,0	176,9
Основні засоби	65908,0	79658,0	96225,0	100480,0	116902,0	177,4
Довгострокові біологічні активи	519,0	331,0	203,0	538	601,0	115,8
Оборотні активи	9443,0	13570,0	25431,0	15544	17017,0	180,2
Запаси	8046,0	10161,0	21484,0	14172	14796,0	183,9
Поточна дебіторська заборгованість	145,0	25,0	2,0	0,0	0,0	-
Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	400,0	2709,0	3377,0	681,0	1355,0	338,8
Капітал- усього	75870,0	93559,0	121859,0	116562,0	134525,0	177,3
Власний капітал	75696,0	93503,0	96929,0	107620,0	120230,0	158,8
Зареєстрований (пайовий) капітал	75,0	75,0	75,0	75,0	75,0	100,0
Зобов'язання і забезпечення	174,0	56,0	24930,0	8942,0	14296,0	8216,1
Довгострокові зобов'язання	0,0	0,0	192,0	205,0	235,0	-
Поточні зобов'язання	174,0	56,0	24738,0	8737,0	14061,0	8081,0
Поточна кредиторська заборгованість	174,0	56,0	19738,0	8737,0	14061,0	8081,0

Наведені дані свідчать про стійке зростання майна та капіталу ТОВ «Базавлук» у 2020–2024 рр., що підтверджує позитивну динаміку розвитку підприємства. Загальна вартість активів збільшилася на 77,3%, причому найбільший внесок у це зростання зробили необоротні активи, зокрема основні засоби, які зросли майже у 1,8 рази, що вказує на активне оновлення та модернізацію матеріально-технічної бази. Показники оборотних активів також демонструють позитивну тенденцію, причому найбільше збільшилися запаси - у 1,84 рази, що характерно для розвитку виробничої діяльності. У

структурі капіталу простежується зростання власного капіталу на 58,8%, що відображає підвищення фінансової стійкості та здатності підприємства забезпечувати свою діяльність за рахунок власних ресурсів. У 2022 р. підприємство суттєво наростило зобов'язання, що може бути пов'язано з початком військових дій, однак у наступні роки їх рівень був суттєво зменшений, що свідчить про покращення ліквідності. ТОВ «Базавлук» демонструє ефективну стратегію управління активами й капіталом, зберігаючи тенденцію до зростання й модернізації основних засобів, підвищуючи обсяг оборотних ресурсів та одночасно зміцнюючи власний капітал.

Важливим є аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «Базавлук», оскільки він дає змогу оцінити прибутковість підприємства, ефективність використання ресурсів та визначити напрями підвищення фінансової стійкості.

Таблиця 2.2

Фінансові результати діяльності ТОВ «Базавлук», тис. грн.

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	53592,0	63904,0	27845,0	42615,0	61137,0	114,1
Операційні витрати, у тому числі:						
а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);	33078,0	44691,0	23331,0	30717,0	46719,0	141,2
б) адміністративні витрати;	1243,0	1406,0	1080,0	1207,0	1808,0	145,5
Валовий прибуток (збиток)	20514,0	19213,0	4514,0	11898,0	14418,0	70,3
Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	38,3	30,1	16,2	27,9	23,6	-14,7
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	19271,0	17807,0	3434,0	10691,0	12610,0	65,4
Фінансові та інвестиційні витрати	0,00	0,0	8,0	0,0	0,0	-
Фінансовий результат до оподаткування	19271,0	17807,0	3426,0	10691,0	12610,0	65,4
Чистий прибуток (збиток)	19271,0	17807,0	3426,0	10691,0	12610,0	-6661,0 тис.грн

Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	36,0	27,9	12,3	25,1	20,6	-15,3 в.п.
Чистий прибуток (збиток) у % до валового прибутку (збитку)	93,9	92,7	75,9	89,9	87,5	-6,5 в.п.

Аналіз фінансових результатів ТОВ «Базавлук» за 2020–2024 рр. свідчить про нестабільну, але позитивну динаміку розвитку підприємства. Чистий дохід у 2024 р. збільшився на 14,1 % порівняно з 2020 р., що підтверджує здатність підприємства відновлювати ринки збуту після спадів 2022-2023 рр. При цьому операційні витрати зросли на 41,2 %, що зумовило зниження валового прибутку на 29,7 % та негативно вплинуло на рентабельність продажів. Значне падіння валового прибутку у 2022 р. та поступове його відновлення у 2023-2024 рр. свідчить про вплив зовнішніх факторів, коливань собівартості та потребу в оптимізації витрат. Незважаючи на зростання доходів у 2024 р., рентабельність діяльності залишилася нижчою, ніж у 2020 р. Так, чистий прибуток зменшився на 6661 тис. грн, що відображено й у погіршенні показників рентабельності: рентабельність чистого доходу скоротилася на 15,3 в.п., а рентабельність валового прибутку - на 6,5 в.п. Прибутковість підприємства знизилася, що свідчить про потребу в посиленні контролю за собівартістю, удосконаленні цінової політики, оптимізації виробничих процесів та підвищенні ефективності операційної діяльності.

З метою визначення здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання, підтримувати стабільність діяльності та ефективно протидіяти фінансовим ризикам необхідно оцінити фінансову стійкість підприємства (табл.2.3). Аналіз показників фінансової стійкості за 2020-2024 рр. свідчить про те, що підприємство загалом зберігає достатній рівень незалежності від зовнішніх джерел фінансування, хоча у динаміці простежуються окремі ризикові тенденції. Коефіцієнт автономії знизився з 1,00 до 0,89, що свідчить про збільшення частки залученого капіталу у структурі фінансових ресурсів, хоча власний капітал все ще становить переважну частину джерел фінансування. Водночас коефіцієнт концентрації залученого капіталу та

коефіцієнт фінансового ризику значно зросли, відображаючи збільшення залежності підприємства від кредиторської заборгованості у 2022-2024 рр., хоча їх значення залишаються на прийнятному рівні.

Таблиця 2.3

Оцінка фінансової стійкості ТОВ «Базавлук»

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
Коефіцієнт автономії	1,00	1,00	0,80	0,92	0,89	89,6
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,00	0,00	0,20	0,08	0,11	4633,8
Коефіцієнт фінансування	435,03	1669,70	3,89	12,04	8,41	1,9
Коефіцієнт фінансового ризику	0,00	0,00	0,26	0,08	0,12	5172,8
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	99,8
Коефіцієнт структури залученого капіталу	0,00	0,00	0,01	0,02	0,02	-
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	9269,00	22514,00	693,00	6807,00	2956,00	31,9
Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	0,98	1,66	0,03	0,44	0,17	17,7
Коефіцієнт забезпеченості запасів	1,04	2,08	0,03	0,46	0,19	18,2
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,00	0,02	0,02	0,00	0,01	202,3
Коефіцієнт реальної вартості майна	0,99	0,97	0,97	0,86	0,87	88,1
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,87	0,85	0,79	0,86	0,87	100,0
Коефіцієнт накопичення амортизації	0,12	0,11	0,13	0,15	0,14	113,7
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	0,14	0,19	0,26	0,15	0,14	101,9

Показники маневреності та забезпеченості оборотних коштів свідчать про певні труднощі з ліквідністю в окремі роки. Зокрема, коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів знизився з 0,98 до 0,17, що вказує на недостатність власних ресурсів для покриття оборотних активів, а коефіцієнт маневреності власного капіталу скоротився більш ніж утричі. Це відображає зниження гнучкості підприємства у використанні власних фінансових

ресурсів та можливі труднощі з фінансуванням поточної діяльності у критичні періоди.

Разом з тим показники реальної вартості майна та основних засобів залишаються стабільними, що свідчить про збереження якісної структури активів та підтримання виробничого потенціалу. Загалом, фінансову стійкість ТОВ «Базавлук» можна оцінити як достатню, однак потребує посилення у частині нарощення власних оборотних коштів, підвищення їх маневреності та зменшення залежності від поточних зобов'язань.

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів ТОВ «Базавлук» є необхідною складовою оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання, ефективно управляти грошовими потоками та забезпечувати безперервність операційної діяльності (табл.2.4).

Таблиця 2.4

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів ТОВ «Базавлук», тис. грн.

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024р. до 2020р.
Оцінка ліквідності						
Високоліквідні активи (А1)	400,0	2709,0	3377,0	681,0	1355,0	338,8
Середньоліквідні активи (А2)	145,0	25,0	2,0	0,0	0,0	0,0
Низьколіквідні активи (А3)	8898,0	10836,0	22052,0	14792,0	15574,0	175,0
Найбільш строкові зобов'язання (П1)	174,0	56,0	19738,0	8737,0	14061,0	8081,0
Короткострокові зобов'язання (П2)	0,0	0,0	5000,0	0,0	0,0	-
Довгострокові зобов'язання (П3)	0,0	0,0	192,0	205,0	235,0	-
Оцінка платоспроможності						
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,3	48,4	0,1	0,0	0,0	0,0
Проміжний коефіцієнт покриття	3,1	48,8	0,1	0,0	0,0	0,0
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	54,3	242,3	1,0	1,8	1,2	2,2
Коефіцієнт загальної платоспроможності	436,0	1670,7	4,9	13,0	9,4	2,2
Оцінка оборотності оборотних активів						
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	53592,0	63904,0	27845,0	42615,0	61137,0	114,1
Середньорічна вартість оборотних активів	4721,5	11506,5	19500,5	20487,5	16280,5	344,8

Коефіцієнт обертання оборотних активів	11,4	5,6	1,4	2,1	3,8	33,1
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,1	0,2	0,7	0,5	0,3	302,3
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	32	65	252	173	96	302,0

Аналіз ліквідності ТОВ «Базавлук» за 2020-2024 рр. свідчить про значне погіршення структури оборотних активів і зростання фінансових ризиків у сфері короткострокових зобов'язань. Високоліквідні активи зросли у 3,4 рази, проте у структурі активів вони становлять незначну частку й не покривають суттєво збільшених найбільш строкових зобов'язань (П1), які в 2024 р. перевищили рівень 2020 р. у понад 80 разів. Низьколіквідні активи домінують у складі оборотних, що знижує оперативну здатність підприємства розраховуватися за зобов'язаннями. Така диспропорція вказує на зростання ризику короткострокової неплатоспроможності та потребує посилення контролю за управлінням грошовими коштами й дебіторською заборгованістю.

У 2021 р. підприємство мало надзвичайно високі значення коефіцієнтів абсолютної та швидкої ліквідності, проте у 2022–2024 рр. вони впали практично до нуля, що свідчить про відсутність достатньої кількості високоліквідних активів для термінового погашення боргів. Коефіцієнт загальної ліквідності у 2024 р. становить 1,2, що формально відповідає мінімально допустимому рівню, але суттєво нижче показників 2020–2021 рр. Зниження коефіцієнта загальної платоспроможності з понад 436 до 9,4 разів підтверджує зростання залежності підприємства від кредиторів та необхідність зміцнення ліквідності.

Оборотність оборотних активів також зазнала погіршення: коефіцієнт обертання знизився з 11,4 до 3,8 разів, а тривалість одного обороту збільшилася з 32 до 96 днів. Це означає, що оборотні активи використовуються значно менш ефективно, що сповільнює обіг капіталу та зменшує швидкість генерування доходу. Погіршення оборотності прямо

впливає на ліквідність і грошові потоки, тому підприємству необхідно активізувати управління запасами, прискорити обіг коштів у розрахунках та оптимізувати структуру оборотних активів.

Бухгалтерська служба ТОВ «Базавлук» організована відповідно до структури малого аграрного підприємства і включає трьох фахівців, які виконують повний комплекс обліково-аналітичних функцій. Кожен бухгалтер відповідає за окремі напрямки обліку: ведення первинних документів та контроль розрахунків з постачальниками, облік активів та витрат, складання синтетичних і аналітичних регістрів, а також підготовку фінансової звітності та звірку даних з банківськими операціями. Робота організована за принципом розподілу обов'язків із чітким розмежуванням функцій, що забезпечує контроль за точністю і своєчасністю облікових операцій.

Всі документи обробляються вручну за меморіально-ордерною формою, що передбачає послідовну реєстрацію господарських операцій у меморіальних ордерах із подальшим їх відображенням у бухгалтерських регістрах. Така форма обліку дозволяє здійснювати систематичний контроль за надходженням і використанням ресурсів, а також формує надійну основу для управлінської та фінансової звітності.

Облікова політика підприємства в частині розрахунків з постачальниками спрямована на забезпечення достовірності, своєчасності та повноти відображення зобов'язань. Усі операції з постачальниками фіксуються на підставі первинних документів, таких як замовлення на постачання, товарно-транспортні накладні, акти приймання-передачі, рахунки-фактури та платіжні інструкції. Бухгалтерія забезпечує ведення синтетичного обліку на рахунку 631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та деталізованого аналітичного обліку за окремими контрагентами й договорами, що дозволяє контролювати строки платежів, залишки заборгованості та прострочені зобов'язання. В обліковій політиці також передбачено регулярне звірення даних бухгалтерських регістрів із

документами постачальників і банківськими виписками для своєчасного виявлення розбіжностей та претензій.

В цілому організація роботи бухгалтерської служби та облікова політика ТОВ «Базавлук» спрямовані на підтримку фінансової стабільності підприємства, контроль за зобов'язаннями та забезпечення достовірності фінансової інформації для управлінських рішень.

2.2. Первинний облік операцій з постачальниками

Організація первинного обліку операцій з постачальниками є важливою складовою фінансового управління ТОВ «Базавлук», оскільки від правильного оформлення документів залежить своєчасність оплати, контроль зобов'язань та ефективність внутрішнього і зовнішнього контролю. Первинний облік забезпечує достовірну фіксацію господарських операцій на момент їх виникнення та створює основу для ведення бухгалтерського, управлінського та податкового обліку.

В ТОВ «Базавлук» всі відносини з постачальниками оформлюються на підставі письмових договорів, які є основним юридичним документом, що визначає права та обов'язки сторін, порядок поставки продукції, умови оплати, терміни виконання та відповідальність за порушення умов. Процедура укладання договорів включає кілька ключових етапів (рис.2.1):

Рис.2.1. Етапи укладання договорів з постачальниками в ТОВ «Базавлук»

У ТОВ «Базавлук» облік операцій з постачальниками ведеться на основі комплексу первинних документів, які підтверджують факт поставки, прийняття продукції та нарахування зобов'язань перед контрагентом. Основними документами є: замовлення на постачання (оферта або заявка), товарно-транспортна накладна (ТТН), акт приймання-передачі матеріальних цінностей, рахунок-фактура постачальника, платіжна інструкція (табл.2.5.)

Таблиця 2.5

Первинні документи для обліку розрахунків з постачальниками

Документ	Призначення
Замовлення на постачання (оферта або заявка)	Служить підставою для узгодження обсягів та термінів поставки. Вказується вид і кількість продукції, бажані строки постачання, умови оплати. Замовлення використовується як внутрішній документ для планування закупівель та контролю виконання договорів
Товарно-транспортна накладна	є основним документом, що супроводжує поставку продукції. Вона підтверджує факт передачі товару від постачальника до підприємства. Накладна містить дані про найменування, кількість і вартість продукції, реквізити постачальника, дату поставки та

	підписи відповідальних осіб
Акт приймання-передачі матеріальних цінностей	використовується для підтвердження факту прийняття продукції комісією підприємства, особливо при поставках, що потребують перевірки якості або вагових показників. Акт оформляється у двох примірниках, один з яких зберігається у бухгалтерії, а другий передається постачальнику. Цей документ також є підставою для списання або прийняття запасів на баланс
Рахунок-фактура постачальника	виставляється постачальником на суму поставки і містить реквізити сторін, умови оплати, перелік продукції та її вартість. Рахунок-фактура слугує основою для нарахування кредиторської заборгованості та податкового обліку ПДВ
Платіжна інструкція	Після перевірки первинних документів та нарахування зобов'язань бухгалтерія формує платіжну інструкцію на оплату постачальнику. Ці документи є підставою для списання коштів з поточного рахунку підприємства та закриття частини або всього зобов'язання.

У момент отримання продукції бухгалтерія перевіряє відповідність ТТН і рахунку-фактури договірним умовам, наявність актів приймання та правильність розрахунків. Після цього операції відображаються у бухгалтерських регістрах: дебетуються рахунки запасів, витрат чи інших активів, а кредитується рахунок 631. У разі виявлення розбіжностей комісія підприємства складає акт розбіжностей і повідомляє постачальника для врегулювання.

У ТОВ «Базавлук» первинні документи систематизуються та зберігаються відповідно до затверджених термінів (зазвичай 3–5 років для податкового обліку). Бухгалтерія здійснює щомісячні звірки взаєморозрахунків з постачальниками, порівнює дані бухгалтерських регістрів з даними постачальників та банку, а також контролює своєчасність оплати. Для забезпечення оперативності використовується автоматизована система обліку, яка дозволяє формувати звіти за окремими постачальниками, договорами та періодами.

У підсумку, організація первинного обліку операцій з постачальниками в ТОВ «Базавлук» ґрунтується на чіткому регламентуванні процедур укладання договорів, оформлення та перевірки первинних документів, а також на систематичному контролі зобов'язань і платежів. Такий підхід забезпечує достовірність фінансової інформації, ефективний контроль витрат

і знижує ризики фінансових порушень, що є особливо важливим для стабільного функціонування аграрного підприємства.

2.3. Синтетичний та аналітичний облік розрахунків з постачальниками

Синтетичний облік дозволяє керівництву ТОВ «Базавлук» та бухгалтерії бачити загальний рівень заборгованості перед постачальниками, контролювати терміни оплати та планувати рух грошових коштів. Він є основою для складання фінансової звітності, зокрема балансу, де розрахунки з постачальниками відображаються у складі поточних зобов'язань. Записи в синтетичному обліку здійснюються на підставі первинних документів. Кожна операція відображається бухгалтером у хронологічному порядку, що забезпечує контроль повноти та правильності обліку.

Основними постачальниками ТОВ «Базавлук» є: ТОВ «АБМ-Трейд» - премікси, ТОВ «Агротек-Інвест» - запчастини, ТОВ «Агрокар» - запчастини, ТОВ «Ерідон» - добрива, ТОВ «Шевченко Петролеум Груп» - паливо.

Синтетичний облік відображає загальну суму зобов'язань підприємства перед усіма постачальниками та підрядниками і ведеться на спеціальному бухгалтерському рахунку. 631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». На цьому рахунку відображаються:

- первісне виникнення зобов'язань за поставлену продукцію, товари, роботи чи послуги;
- оплати постачальникам, що зменшують суму кредиторської заборгованості;
- коригування на суму знижок, повернень, претензій та інших операцій, що впливають на заборгованість.

Аналітичний облік ведеться за окремими контрагентами, договорами, видами продукції або послуг і дозволяє деталізувати інформацію, що відображена на синтетичному рахунку. Його мета – забезпечення точного

контролю за станом розрахунків із кожним постачальником, виявлення простроченої заборгованості та підготовка даних для управлінського аналізу.

В ТОВ «Базавлук» аналітичний облік включає такі елементи (рис.2.2):

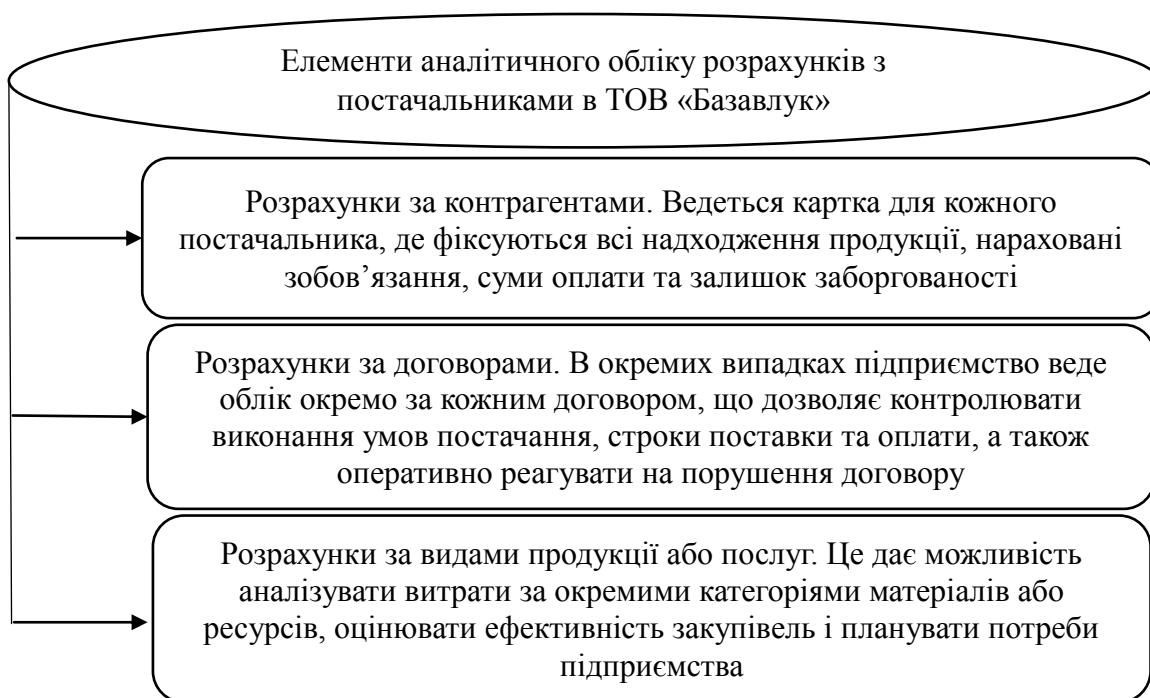

Рис.2.2. Елементи аналітичного обліку розрахунків з постачальниками в ТОВ «Базавлук»

Аналітичний облік здійснюється у спеціальній Обліковій картці постачальника, що дозволяє автоматично звіряти дані з синтетичним рахунком та контролювати строки розрахунків. Синтетичним регістром обліку виступає меморіальний ордер № 631. Регулярне звірення синтетичних та аналітичних даних забезпечує своєчасне виявлення помилок, розбіжностей з постачальниками та потенційних претензій.

Синтетичний та аналітичний облік розрахунків тісно взаємопов'язані. Синтетичний рахунок 631 показує загальну суму заборгованості, тоді як аналітичний облік деталізує її за контрагентами та договорами. Різниця між ними повинна бути відсутньою – будь-яка невідповідність свідчить про помилки у внесенні даних, некоректне відображення оплати або неточності в первинних документах.

Правильна організація синтетичного та аналітичного обліку забезпечує:

- достовірність фінансової та управлінської інформації;
- ефективний контроль за виконанням договірних зобов'язань;
- можливість оперативного реагування на прострочені платежі та розбіжності з постачальниками;
- підвищення фінансової дисципліни та зменшення ризику несанкціонованих витрат;
- оптимізацію руху грошових коштів і планування фінансових ресурсів.

Синтетичний та аналітичний облік у ТОВ «Базавлук» є взаємодоповнюючими інструментами, що дозволяють забезпечити контроль за всіма аспектами розрахунків з постачальниками, підтримувати фінансову дисципліну та підвищувати ефективність управління підприємством.

2.4. Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками

Ефективно організований облік розрахунків з постачальниками здійснює неабиякий вплив на фінансовий стан підприємства. Адже, при розрахунках з контрагентами виникає кредиторська заборгованість, яку потрібно чітко контролювати та постійно вдосконалювати її облік, для запобігання прострочення термінів платежу та зведення заборгованості до стану безнадійності.

Для ефективного управління розрахунками з постачальниками на підприємстві ТОВ «Базавлук» доцільно застосовувати класифікацію контрагентів за кількома ключовими критеріями: стратегічне значення, обсяг поставок, частота співпраці та гнучкість у термінах оплати (рис.2.3).

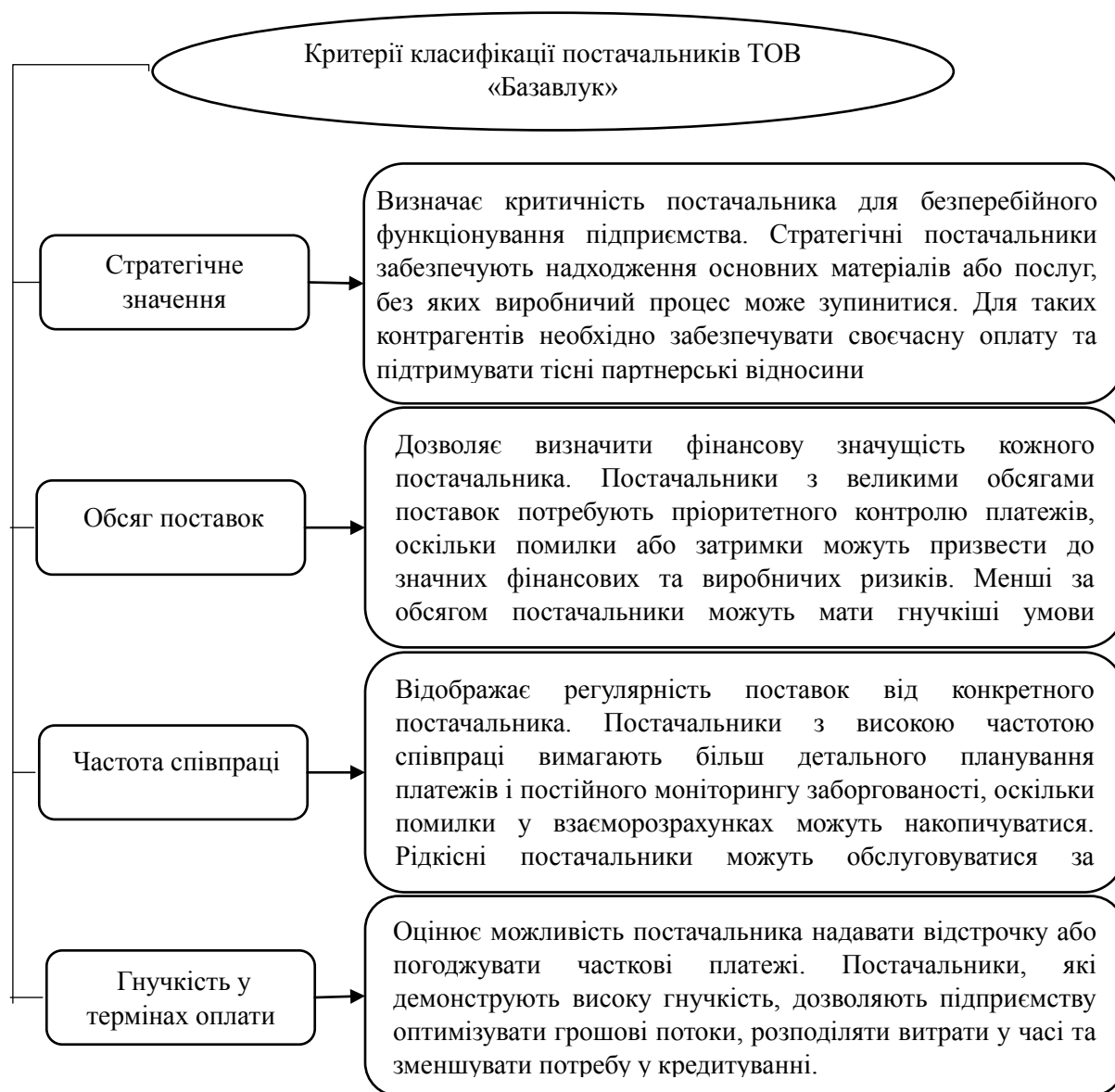

Рис. 2.3. Критерії класифікації постачальників ТОВ «Базавлук»

На основі цих критеріїв постачальників можна розподілити на групи: стратегічні – з високим обсягом поставок і низькою гнучкістю, тактичні – із середнім обсягом та гнучкістю, та другорядні – з невеликими поставками і високою гнучкістю. Така класифікація дозволяє ТОВ «Базавлук» ефективніше планувати графік платежів, розподіляти фінансові ресурси та підтримувати стабільні партнерські відносини (табл. 2.6).

Таблиця 2.6.

Класифікація постачальників з пріоритетами та умовами оплати в
ТОВ «Базавлук»

Постачальник	Стратегічне значення	Обсяг поставок	Частота співпраці	Гнучкість у термінах оплати	Пріоритет платежів	Примітка
ТОВ «Агротек-Інвест»	Високе	Великий	Часто	Низька	Високий	Запасні частини
ТОВ «Ерідон»	Середнє	Середній	Часто	Середня	Середній	Добрива, часткова оплата можлива
ТОВ «Шевченко Петролеум Груп»	Високе	Середній	Часто	Середня	Високий	Паливо, оплата частинами не передбачена
ТОВ «Агрокар»	Низьке	Середній	Рідко	Висока	Середній	Запасні частини, можна відстрочити оплату
ТОВ «АБМ-Трейд»	Низьке	Малий	Рідко	Висока	Низький	Премікси, термін оплати гнучкий
ТОВ «Агро-корм»	Середнє	Середній	Часто	Висока	Середній	Альтернативні корми, часткова оплата можлива

Отже, постачальники з високим стратегічним значенням і великим обсягом поставок отримують пріоритетну оплату, щоб уникнути перебоїв у виробництві. Ті, що мають високу гнучкість у термінах оплати, можуть отримувати оплату пізніше або частинами, що допомагає оптимізувати грошові потоки. Рідкісні та другорядні постачальники отримують оплату за наявності коштів, що мінімізує фінансове навантаження.

Для ефективного управління розрахунками з постачальниками ТОВ «Базавлук» особливу увагу слід приділяти організації взаємодії та комунікації. Одним із ключових заходів є узгодження гнучких умов оплати, що передбачає можливість відстрочки або часткових платежів. Такий підхід дозволяє підприємству планувати свої грошові потоки більш раціонально та уникати критичних навантажень на обігові кошти в періоди пікових витрат.

Регулярне інформування постачальників про стан розрахунків є одним важливим елементом взаємодії. Це включає надання актуальної інформації про проведені платежі, залишки заборгованості та заплановані дати оплати. Прозора комунікація зменшує ризик непорозумінь, підвищує довіру та зміцнює партнерські відносини. Крім того, завдяки такій системі

постачальники можуть планувати власні фінансові операції та надавати гнучкі умови для підприємства, наприклад, відстрочку платежу або поступове погашення боргу. Впровадження цих заходів на практиці передбачає (рис.2.4):

Рис. 2.4. Етапи організації взаємодії та комунікації з постачальниками в ТОВ «Базавлук»

Такий підхід дозволяє ТОВ «Базавлук» не лише своєчасно виконувати свої зобов'язання, але й зміцнювати ділові відносини, підвищувати фінансову стабільність підприємства та забезпечувати безперервність виробничого процесу.

Оптимізація графіку розрахунків з постачальниками на підприємстві ТОВ «Базавлук» є важливим елементом ефективного управління грошовими потоками та підтримки стабільності виробничого процесу. Першим кроком є аналіз поточного стану розрахунків: проводиться контроль наявної кредиторської заборгованості, визначаються суми, терміни та типи зобов'язань перед постачальниками, а також виявляються прострочені платежі та причини їх виникнення. Наступним етапом є встановлення пріоритетів платежів. Постачальники поділяються на стратегічних, критично важливих для виробництва, та другорядних, оплата яким може здійснюватися відповідно до термінів договору та наявності вільних грошових ресурсів.

Для планування платежів пропонуємо сформувати оптимальний календар розрахунків на місяць (квартал) із зазначенням сум і дат платежів за всіма постачальниками. При цьому застосовуються методи прогнозування грошових потоків, які враховують надходження від реалізації продукції, витрати на виробничі потреби та сезонні коливання, а також резерви для непередбачених витрат або затримок від клієнтів. Паралельно необхідно активно взаємодіяти з постачальниками, узгоджувати гнучкі умови оплати, відстрочки або часткові платежі, що сприятиме покращенню партнерських відносин і підвищенню довіри. Для контролю ефективності графіку платежів застосовується система. Щомісячний аналіз дозволить вносити необхідні корективи, підвищуючи фінансову дисципліну та ефективність використання обігових коштів. Запропонований графік платежів ТОВ «Базавлук» наведений в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Графік платежів постачальникам ТОВ «Базавлук»

Постачальник	Сума платежу, грн	Дата платежу	Пріоритет	Примітка
ТОВ «Агротек-Інвест»	120 000	05.12.2025	Високий	Стратегічний постачальник
ТОВ «Ерідон»	85 000	10.12.2025	Середній	Можлива часткова оплата
ТОВ «Шевченко Петролеум Груп»	50 000	15.12.2025	Високий	Важливий для підприємства
ТОВ «Агро-корм»	70 000	20.12.2025	Середній	Можна перенести на кінець місяця при необхідності
ТОВ «Агрокар»	30 000	25.12.2025	Низький	Не критично для виробництва

В результаті впровадження оптимального графіку платежів ТОВ «Базавлук» очікується зменшення прострочених платежів, раціональне використання коштів та зміцнення взаємовідносин із постачальниками.

Наведені вище пропозиції сприятимуть вдосконаленню обліку розрахунків підприємства з постачальниками та покращенню розрахункової дисципліни.

Висновки до розділу 2

1. Аналіз фінансового стану ТОВ «Базавлук» показує, що підприємство характеризується достатньою стабільністю та здатністю забезпечувати свою діяльність переважно за рахунок власного капіталу, що підвищує його фінансову незалежність і стійкість до зовнішніх ризиків. Незважаючи на окремі періоди коливань доходів і витрат, підприємство демонструє здатність відновлювати прибутковість та підтримувати виробничу діяльність, здійснюючи оновлення основних засобів і нарощуючи оборотні активи. Разом з тим, зберігаються певні ризики, пов'язані з ліквідністю та платоспроможністю, що обумовлено дисбалансом у структурі оборотних активів і збільшенням короткострокових зобов'язань у окремі періоди. Водночас підприємство демонструє позитивні тенденції у вдосконаленні обліку розрахунків, класифікації постачальників, оптимізації графіку платежів та взаємодії з контрагентами, що сприяє зміцненню партнерських відносин та підвищенню фінансової дисципліни. Загалом фінансовий стан ТОВ «Базавлук» оцінюється як достатньо стійкий, із потенціалом для подальшого зміцнення ліквідності, підвищення ефективності управління активами та забезпечення стабільного розвитку підприємства.

2. Бухгалтерська служба ТОВ «Базавлук» організована з трьох фахівців і веде облік за меморіально-ордерною формою, що забезпечує систематичний контроль за господарськими операціями. Облікова політика щодо розрахунків з постачальниками передбачає використання повного комплексу первинних документів, ведення синтетичного та аналітичного обліку і регулярне звірення даних. Впровадження класифікації постачальників, оптимізації графіку платежів та узгодження гнучких умов оплати дозволяє ефективно управляти грошовими потоками та підтримувати фінансову дисципліну. Загалом, організація бухгалтерської служби та облікова політика сприяють стабільності та надійності фінансового стану підприємства.

3. Проведений аналіз організації первинного обліку операцій з постачальниками у ТОВ «Базавлук» дозволив встановити, що якісне оформлення та своєчасне опрацювання первинних документів є ключовою умовою достовірності облікових даних і безперебійності виробничого процесу. Налагоджена система документообігу, яка охоплює договори, товарно-транспортні накладні, акти приймання-передачі та рахунки-фактури, забезпечує повний контроль за виникненням зобов'язань та їх коректним відображенням у бухгалтерському обліку.

4. Встановлено, що синтетичний та аналітичний облік у ТОВ «Базавлук» ефективно доповнюють один одного, забезпечуючи як узагальнену інформацію про загальний обсяг кредиторської заборгованості, так і детальну характеристику стану розрахунків з кожним окремим постачальником. Ведення обліку на рахунку 631 у взаємозв'язку з аналітичною карткою постачальника дає змогу контролювати строки оплати, виявляти розбіжності та оперативно реагувати на можливі порушення фінансової дисципліни.

5. З метою підвищення ефективності управління розрахунками з постачальниками у ТОВ «Базавлук» доцільно здійснювати класифікацію постачальників з метою встановлення чітких пріоритетів платежів і визначення оптимального порядку взаємодії з контрагентами. Розподіл постачальників за критеріями стратегічного значення, обсягів поставок, частоти співпраці та рівня гнучкості умов оплати забезпечить можливість формування диференційованого підходу до управління кредиторською заборгованістю. Така класифікація дозволить виділяти ключових постачальників, з якими необхідно підтримувати максимально стабільні та передбачувані фінансові відносини, а також групи контрагентів, щодо яких можна застосовувати гнучкі схеми оплати або більш довгі строки розрахунків.

6. Для підвищення прозорості розрахунків і зміцнення партнерських відносин з постачальниками доцільно впровадити систему взаємодії та

регулярної комунікації з постачальниками. Систематичне інформування контрагентів про стан заборгованості, узгодження умов оплати, попередження про заплановані платежі та можливі затримки створюють атмосферу довіри й дозволяють уникати конфліктних ситуацій. Такі заходи підсилюють можливість погодження відстрочених або часткових платежів, що є суттєвим фактором для стабільного управління грошовими потоками підприємства. Водночас прозора комунікація допомагає постачальникам планувати власні фінансові операції, що сприяє зміцненню довгострокового партнерства й формує позитивну ділову репутацію ТОВ «Базавлук».

7. З метою забезпечення раціонального розподілу фінансових ресурсів у часі, мінімізації ризиків виникнення прострочених зобов'язань та сприяння підтримання фінансової дисципліни доцільно впровадити використання оптимізованого графіка платежів, побудованого на аналізі кредиторської заборгованості, класифікації постачальників і прогнозуванні грошових потоків. Оптимізація графіка передбачає врахування строків оплати, пріоритетності постачальників, умов договорів, сезонних змін у виробничому процесі та можливих коливань у надходженні коштів. Впровадження прогнозних розрахунків дає змогу підприємству заздалегідь оцінювати потребу в грошових ресурсах, уникати касових розривів та планувати взаєморозрахунки з урахуванням реального фінансового стану. Завдяки цьому ТОВ «Базавлук» підвищить стабільність своєї діяльності, забезпечить безперервність постачання і зменшить загальне фінансове навантаження, що є важливою умовою ефективного функціонування підприємства в умовах сучасного ринку.

РОЗДІЛ 3. ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

3.1. Стан внутрішнього контролю на підприємстві

В ТОВ «Базавлук» система внутрішнього контролю формально організована, проте її стан демонструє ряд позитивних аспектів і водночас низку проблем, які потребують уваги керівництва. Основною метою внутрішнього контролю підприємства є забезпечення законності укладення договорів, достовірності облікових даних, своєчасності розрахунків із постачальниками та дотримання платіжної дисципліни.

На підприємстві функціонує служба бухгалтерського обліку, яка відповідає за ведення облікових реєстрів, оформлення первинних документів та контроль виконання фінансових операцій. Здійснюється періодичний контроль правильності оформлення накладних, рахунків-фактур, актів виконаних робіт та інших первинних документів, а також їх відповідності фактичним поставкам матеріальних цінностей. Керівництво підприємства здійснює загальний нагляд за своєчасністю розрахунків з контрагентами та контролем залишків кредиторської заборгованості. Додатково передбачені щоквартальні інвентаризації матеріальних ресурсів, звірки взаєморозрахунків із постачальниками та підтвердження даних бухгалтерії з аналітичними записами. Основні етапи проведення інвентаризації розрахунків з постачальниками в ТОВ «Базавлук» наведені на рис. 3.1.

Інвентаризація розрахунків із постачальниками здійснюється відповідно до нормативних документів та наказу про облікову політику, як правило, на кінець кожного кварталу та перед складанням річної фінансової звітності. Організація процедури починається з видання наказу керівника підприємства про проведення інвентаризації, у якому визначаються терміни,

склад комісії, відповідальні особи та перелік об'єктів контролю. Комісія з інвентаризації

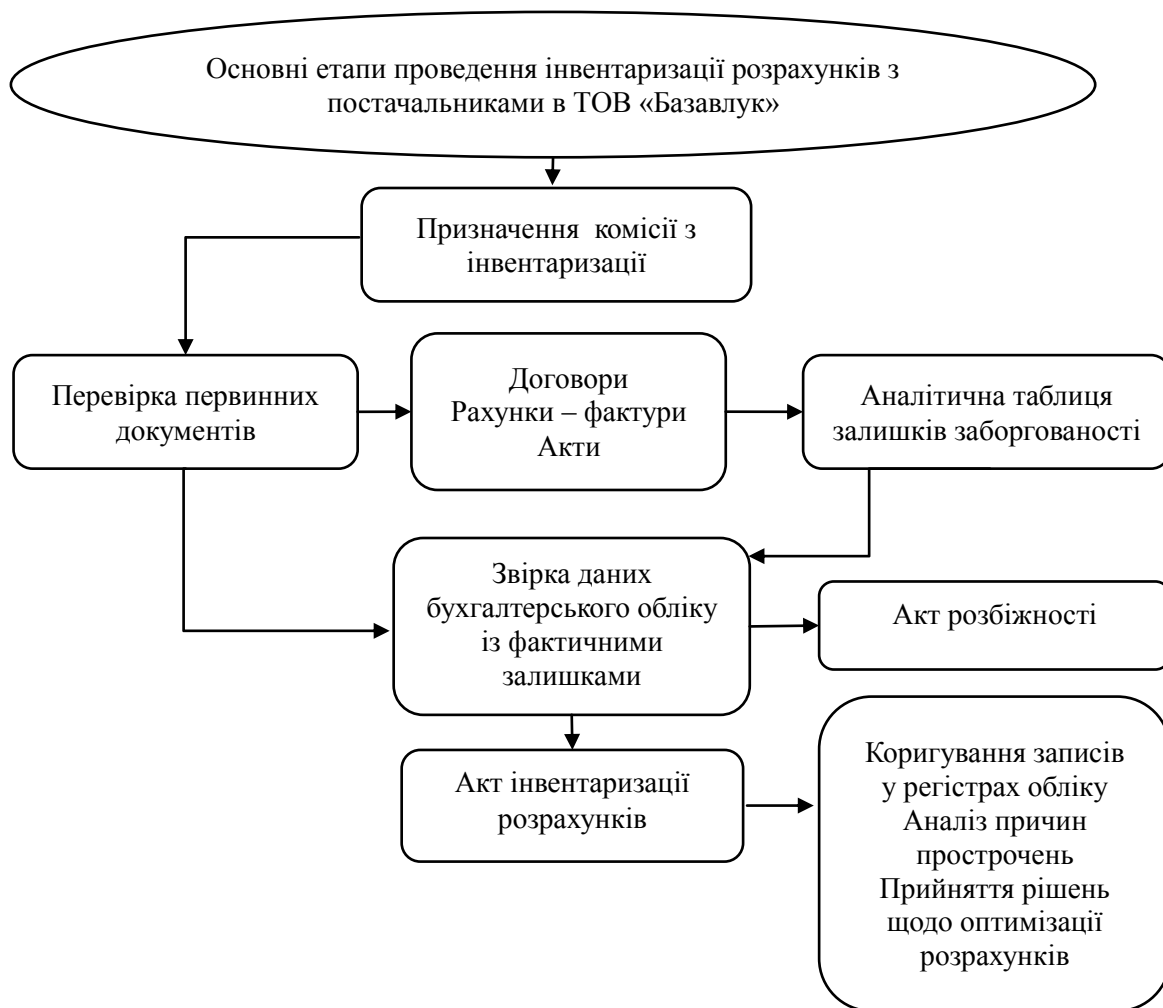

Рис. 3.1. Основні етапи проведення інвентаризації розрахунків з постачальниками в ТОВ «Базавлук»

зазвичай включає представників бухгалтерії, фінансового відділу та, за потреби, інших підрозділів, що забезпечує об'єктивність перевірки та запобігає можливим конфліктам інтересів.

На першому етапі інвентаризації здійснюється перевірка наявних договорів із постачальниками, рахунків-фактур, накладних, актів виконаних робіт та інших первинних документів. Комісія контролює правильність оформлення документів, наявність підписів уповноважених осіб та відповідність сум фактичним поставкам товарів, робіт або послуг. Усі

документи систематизуються, підготовлюється аналітична таблиця залишків заборгованості, де зазначаються номери договорів, дати, суми заборгованості, строки платежу та можливі прострочення.

На другому етапі проводиться звірка даних бухгалтерського обліку із фактичними залишками заборгованості. Це передбачає порівняння аналітичних записів із регістрами синтетичного обліку та підтвердження залишків заборгованості постачальниками шляхом запитів або надання письмових підтверджень. При виявленні розбіжностей комісія встановлює їх причини — помилки у внесенні даних, невчасне оформлення документів або невиконання договірних умов — та оформлює відповідні акти. У разі виявлення простроченої заборгованості розробляються заходи щодо її своєчасного погашення та запобігання подібним випадкам у майбутньому.

На заключному етапі складається акт інвентаризації розрахунків із постачальниками, у якому відображаються всі результати перевірки: підтвержені та не підтвержені залишки, виявлені помилки, причини розбіжностей та пропозиції щодо їх усунення. Акт підписується всіма членами комісії та затверджується керівником підприємства. За результатами інвентаризації бухгалтерія здійснює коригування записів у регістрах обліку, усуваючи виявлені помилки, а керівництво аналізує причини прострочень і приймає рішення щодо оптимізації розрахунків із постачальниками та вдосконалення процедур контролю.

Регулярне проведення інвентаризації розрахунків із постачальниками дозволяє підтримувати достовірність бухгалтерської інформації, запобігати фінансовим ризикам, своєчасно виявляти порушення в обліку та платіжній дисципліні, а також підвищувати ефективність управління кредиторською заборгованістю. Дотримання чітко встановленого порядку інвентаризації сприяє зміцненню внутрішнього контролю та забезпеченню прозорості фінансових операцій підприємства.

Проте на практиці стан внутрішнього контролю має низку недоліків, що знижують його ефективність. По-перше, частково відсутня чітка

регламентація процедур розподілу повноважень між підрозділами, що створює ризик несанкціонованих витрат або порушень у обліку. По-друге, процеси контролю часто здійснюються вручну, що подовжує час перевірки операцій, підвищує ймовірність помилок і ускладнює своєчасне отримання аналітичної інформації для управлінських рішень. Використовуються застарілі програмні продукти, які не забезпечують інтеграції облікових даних між бухгалтерією, виробництвом і складом, що призводить до дублювання операцій і виникнення розбіжностей у регістрах обліку.

Крім того, підприємство стикається з проблемою недостатнього контролю доступу до інформаційних ресурсів та низького рівня інформаційної безпеки. Не всі співробітники мають чіткі інструкції щодо обробки конфіденційних даних, резервного копіювання і шифрування документів, що підвищує ризик втрати або викривлення фінансової інформації.

Водночас слід відзначити, що керівництво ТОВ «Базавлук» усвідомлює важливість підвищення ефективності внутрішнього контролю та здійснює окремі кроки для її вдосконалення. Проводиться навчання персоналу щодо правил документообігу та ведення обліку, запроваджуються періодичні звірки взаєморозрахунків із постачальниками, відбувається удосконалення внутрішніх регламентів і положень облікової політики.

Отже, стан внутрішнього контролю на підприємстві можна охарактеризувати як функціональний, проте частково формальний. Система забезпечує базовий рівень контролю, але має проблеми з інтеграцією облікових процесів, інформаційною безпекою. Ефективна організація внутрішнього контролю сприятиме зменшенню ризиків, підвищенню платіжної дисципліни, оптимізації взаєморозрахунків з постачальниками та стабільному фінансовому стану підприємства.

Оцінка кредиторської заборгованості та періоду її обертання є важливою для підприємства, оскільки дозволяє оцінити ефективність управління поточними зобов'язаннями, виявити ризики втрати

платоспроможності та визначити оптимальність використання торговельного кредиту. Такий аналіз дає змогу контролювати фінансові взаємовідносини з постачальниками, запобігати накопиченню прострочених боргів і формувати раціональну політику розрахунків, що забезпечує стабільність операційної діяльності та зміцнення фінансової стійкості підприємства. Оцінка кредиторської заборгованості та періоду її обертання в ТОВ «Базавлук» наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Оцінка кредиторської заборгованості та періоду її обертання в ТОВ
«Базавлук»

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	Відношення 2024р. у % до 2020р.
Розрахунки з кредиторами, тис. грн., всього:	3781,1	5932,1	24738,0	8737,0	14061,0	156,9
- за товари, роботи та послуги	3607,1	5873,1	19451,0	8523,0	13441,0	372,6
- з бюджетом	32,0	50,0	130,0	83,0	439,0	1371,9
- по оплаті праці	142,0	6,0	157,0	131,0	181,0	127,5
- короткострокові кредити банків	0,0	0,0	5000,0	0,0	0,0	0,0
Питома вага кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги в загальній сумі заборгованості, %	95,4	99,0	78,6	97,6	95,6	0,2 в.п.
Період обертання кредиторської заборгованості, днів	0,11	0,13	0,24	0,29	0,30	272,7

У 2020–2024 рр. загальна кредиторська заборгованість підприємства суттєво зросла - з 3781,1 тис. грн до 14061,0 тис. грн, що становить 156,9% приросту, з чого найбільшу частку стабільно займають розрахунки за товари, роботи та послуги (у 2024 р. - 95,6%). Найдинамічніше зростала заборгованість перед бюджетом, яка підвищилася у 13,7 раза, тоді як борги за товари зросли у 3,7 раза. Період обертання кредиторської заборгованості збільшився з 0,11 до 0,30 дня, або на 272,7%, що свідчить про погіршення швидкості розрахунків та більш тривале утримання коштів постачальників для фінансування діяльності. Загалом, структура заборгованості є

однорідною, але тенденція до зростання боргів вимагає посилення контролю за своєчасністю розрахунків та оптимізацією фінансових потоків.

На рисунку 3.2 наведено динаміку заборгованості ТОВ «Базавлук» перед постачальниками за товари, роботи та послуги.

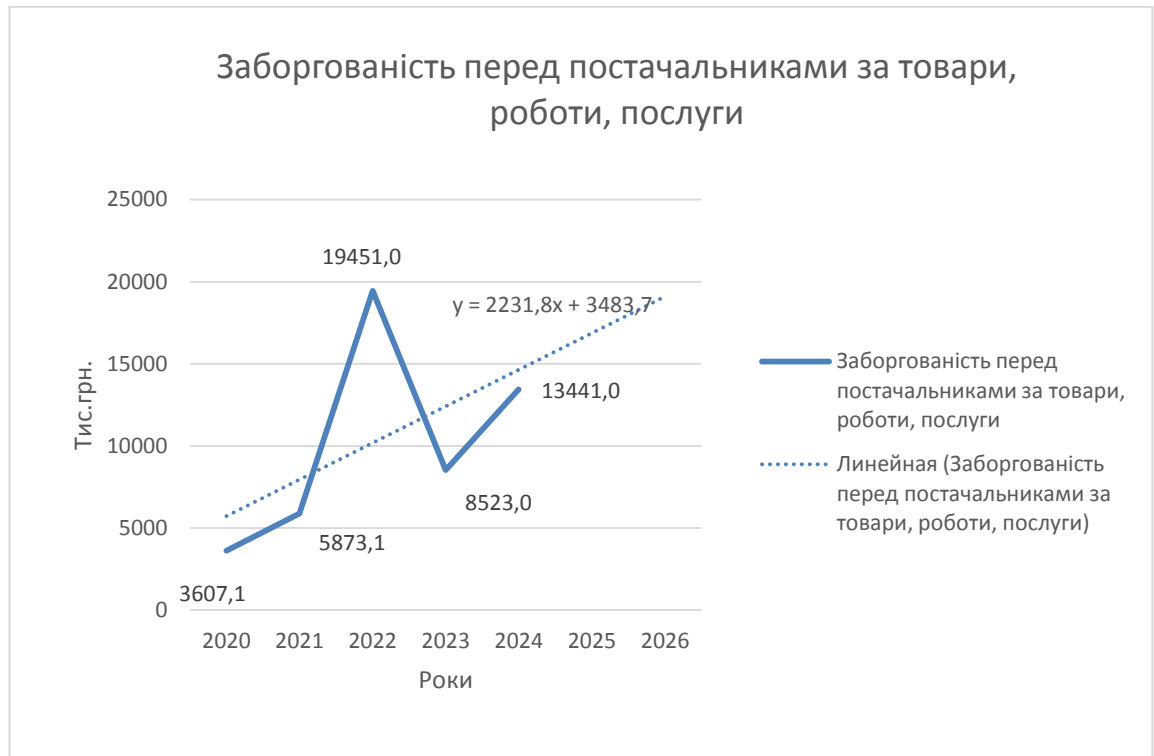

Рис. 3.2. Динаміка заборгованості ТОВ «Базавлук» перед постачальниками за товари, роботи та послуги

Аналізуючи динаміку заборгованості ТОВ «Базавлук» перед постачальниками за період 2020–2024 рр., спостерігається її коливання різким зростанням у 2022 році та падінням у 2023 році, після чого в 2024 році заборгованість знову збільшилася. Лінійний тренд свідчить про загальну тенденцію до збільшення заборгованості (на 2231,8 тис. грн. щороку), що може вказувати на зростаючу залежність підприємства від кредиторських ресурсів. Такі коливання потребують посиленої уваги до планування платежів, контролю розрахунків і оптимізації грошових потоків, щоб уникнути ризику прострочення зобов'язань і підтримати фінансову стабільність підприємства.

3.2. Удосконалення внутрішнього контролю розрахунків з постачальниками

У процесі проведеного дослідження постала необхідність подальшого наукового опрацювання питань удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення системи обліку та контролю розрахунків із постачальниками. Підвищення якості інформаційних потоків дасть змогу забезпечити достовірність облікових даних, своєчасність відображення розрахункових операцій та ефективність контролю за дотриманням платіжно-розрахункової дисципліни в ТОВ «Базавлук». Наявність достовірної, повної та оперативної інформації є критично важливою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, оцінки ризиків неплатежів і запобігання виникненню кредиторської заборгованості, що не відповідає договірним умовам.

Важливість вирішення зазначеної проблематики підкреслюється й у наукових дослідженнях. Так, Оляднічук Н.В. одним із ключових напрямів підвищення ефективності обліку розрахунків з постачальниками визначає проведення зустрічної звірки з контрагентами, що дозволяє уникнути виникнення простроченої заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками [23]. Зустрічна звірка є дієвим інструментом внутрішнього контролю, оскільки забезпечує порівняння даних бухгалтерського обліку підприємства з даними його контрагентів за взаємними розрахунками.

Проведення такої процедури дозволяє виявити розбіжності у відображенні господарських операцій, уточнити суми заборгованості та своєчасно реагувати на неточності у розрахункових документах. Регулярна звірка сприяє запобіганню накопиченню простроченої кредиторської заборгованості, підвищує якість виконання договірних зобов'язань, покращує фінансову дисципліну та зміцнює партнерські відносини з постачальниками. Крім того, систематичне проведення зустрічних звірок створює інформаційну

базу, необхідну для оцінки фінансового стану контрагентів та прогнозування ризиків неплатежів, що підвищує ефективність управління розрахунками в цілому.

Таким чином, удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення та впровадження механізму регулярної зустрічної звірки є важливими складовими підвищення ефективності обліку та контролю розрахунків із постачальниками, сприяють забезпеченню прозорості фінансових відносин та формують передумови для стабільної і безперебійної роботи підприємств. При цьому пропонуємо використовувати Акт зустрічної перевірки розрахунків, наведений в додатку А.

Ризик-орієнтований підхід (Risk-Based Control) — це метод організації внутрішнього контролю, який спрямований не на однакову перевірку всіх операцій, а на пріоритетне виявлення, оцінку та управління тими ризиками, що мають найбільший вплив на фінансовий стан і діяльність підприємства. У контексті розрахунків з постачальниками такий підхід дозволяє раціонально розподілити ресурси контролю, знизити ймовірність прострочень, шахрайств та помилок, а також підвищити оперативність реагування на критичні відхилення.

Такий підхід передбачає ідентифікацію, оцінювання та пріоритизацію ризиків, які можуть впливати на точність, повноту та оперативність проведення розрахункових операцій, а також формування системи контрольних процедур, сфокусованих на найбільш критичних з них. Етапи ризик-орієнтованого підходу контролю розрахунків з постачальниками наведені на рисунку 3.3.

Матриця ризиків — це інструмент системи внутрішнього контролю, який дозволяє структуровано оцінити та класифікувати ризики, пов'язані з діяльністю підприємства, зокрема - з розрахунками із постачальниками. Її головне призначення полягає у тому, щоб визначити можливі загрози, оцінити їх ймовірність і ступінь впливу, згрупувати ризики за рівнями критичності та

встановити відповідні контрольні процедури. Матриця допомагає визначити найнебезпечніші ділянки обліку, які потребують першочергової уваги,

Рис. 3.3. Етапи ризик-орієнтованого підходу контролю розрахунків з постачальниками в ТОВ «Базавлук»

оптимально розподілити ресурси служби внутрішнього контролю, спланувати превентивні та коригуючі заходи для мінімізації ризиків, забезпечити прозорість і системність контролю, створити основу для ризик-орієнтованого

підходу в управлінні підприємством. Завдяки матриці керівництво отримує чітку картину потенційних загроз і може оперативно приймати обґрунтовані управлінські рішення для їх попередження або мінімізації. Розроблена матриця ризиків для ТОВ «Базавлук» наведено в додатку Б.

Для системи внутрішнього контролю розрахунків із постачальникам важливе значення має групування ризиків за рівнями критичності (додаток В). Такий поділ дозволяє встановити пріоритетність контрольних процедур і забезпечити ефективне управління ризиками. Перевагами такого групування є можливість визначення найнебезпечніших ділянок обліку, ефективний розподіл ресурсів служби внутрішнього контролю, формування основи для побудови матриці ризиків, забезпечення підготовки до впровадження ризик-орієнтованих контрольних процедур, підвищення рівня прозорості, достовірності та надійності обліку розрахунків із постачальниками.

Таким чином, ризик-орієнтований підхід формує більш гнучку, дієву та проактивну модель управління ризиками, що сприяє зміцненню фінансової дисципліни, підвищенню довіри до облікової інформації та поліпшенню партнерських відносин із контрагентами.

Реалізація зазначених заходів забезпечить прозорість розрахунків, зменшення ризику фінансових порушень і підвищення ефективності управління діяльністю підприємства.

Висновки до розділу 3

1. Система внутрішнього контролю в ТОВ «Базавлук» є формально організованою та забезпечує базовий рівень нагляду за своєчасністю та правильністю розрахунків із постачальниками. Регулярне проведення інвентаризацій, документальних перевірок та звірок із контрагентами сприяє підтриманню достовірності облікових даних і контролю за кредиторською заборгованістю. Водночас виявлено низку суттєвих проблем: недостатню автоматизацію контрольних процедур, надмірну залежність від ручної

обробки документів, застаріле програмне забезпечення, нечіткий розподіл обов'язків між структурними підрозділами та недостатній рівень інформаційної безпеки. Загалом стан внутрішнього контролю можна охарактеризувати як функціональний, але недостатньо ефективний, що потребує системного оновлення та модернізації.

2. За результатами оцінки кредиторської заборгованості ТОВ «Базавлук» встановлено її суттєве зростання протягом 2020–2024 рр., що супроводжується підвищенням залежності підприємства від фінансування постачальників. Домінування боргів за товари, роботи та послуги свідчить про високу частку операційних зобов'язань у структурі кредиторської заборгованості. Збільшення періоду її обертання вказує на уповільнення розрахунків і потенційне зростання ризику прострочення платежів. Така ситуація потребує посилення контролю за строками оплати та вдосконалення управління грошовими потоками для забезпечення фінансової стійкості підприємства.

3. Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення є важливою умовою підвищення якості та прозорості управління розрахунковими операціями. Підприємству необхідно сформувати цілісну систему збору, обробки та аналізу даних, яка забезпечуватиме оперативне виявлення ризиків, контроль за платіжною дисципліною та забезпечення своєчасного відображення всіх господарських операцій. Поліпшення інформаційних потоків дозволить зміцнити фінансову дисципліну, оптимізувати управлінські рішення та запобігати виникненню простроченої заборгованості. Особливого значення набуває інтеграція облікової системи з виробничими та складськими процесами, що мінімізує ризики дублювання даних і сприятиме оперативності контролю. Таким чином, оновлення інформаційно-аналітичної інфраструктури є ключовим фактором забезпечення якісного та ефективного внутрішнього контролю.

4. З метою забезпечення точності облікових даних та контролю за зобов'язаннями підприємства пропонуємо регулярне проведення зустрічної

звірки взаєморозрахунків, що дозволить порівняти дані бухгалтерського обліку підприємства з даними контрагентів, виявляти розбіжності, уточнювати суми заборгованості та запобігати появі необґрунтованих або прострочених зобов'язань. Результати звірки пропонуємо оформлювати Актом зустрічної перевірки розрахунків.

5. Впровадження ризик-орієнтованого підходу дозволить сформувати сучасну та проактивну модель контролю, яка дозволить підприємству зосередити ресурси на перевірці найбільш критичних ділянок обліку. Використання цього підходу забезпечує ідентифікацію потенційних загроз, оцінку їх ймовірності та впливу, а також визначення пріоритетних напрямів контролю. З метою створення умов для більш ефективного управління ресурсами та можливості швидко реагувати на потенційні відхилення в розрахунках із постачальниками доцільно впровадити розподіл ризиків за рівнями критичності. Застосування ризик-орієнтованого контролю сприятиме підвищенню достовірності фінансової інформації, зміцненню внутрішньої дисципліни та зниженню ймовірності помилок, затримок або шахрайських дій.

6. З метою систематизації ризиків у сфері розрахунків із постачальниками доцільно впровадити розроблену для ТОВ «Базавлук» Матрицю ризиків, яка дозволить визначити джерела потенційних загроз, оцінити ймовірність їх виникнення, рівень впливу та встановити конкретні контрольні заходи для їх мінімізації. Матриця забезпечить системність, прозорість та обґрунтованість управлінських рішень, оскільки дозволить швидко визначати критичні ділянки контролю та розподіляти ресурси відповідно до рівня ризику.

ВИСНОВКИ

1. Розрахунки з постачальниками є ключовим елементом фінансово-господарської діяльності підприємства, оскільки вони забезпечують безперервність виробничого процесу, своєчасне постачання матеріальних ресурсів та впливають на фінансову гнучкість і стійкість компанії. Кредиторська заборгованість виступає як інструмент фінансового менеджменту, дозволяючи ефективно використовувати тимчасово вільні кошти в обороті без необхідності залучення додаткових кредитних ресурсів. Раціональна організація розрахунків із постачальниками та своєчасне виконання договірних зобов'язань забезпечує підтримання ділової репутації підприємства, стабільність партнерських відносин та можливість отримання вигідних умов співпраці.

2. Внутрішній контроль розрахунків з постачальниками виступає невід'ємною складовою системи управління підприємством. Його зміст полягає у забезпеченні законності, достовірності та ефективності операцій, а основними завданнями є перевірка правильності документального оформлення, своєчасності розрахунків, оцінка стану кредиторської заборгованості та підтвердження взаєморозрахунків із контрагентами. Дотримання принципів внутрішнього контролю – законності, повноти, достовірності та відповідальності – створює основу для стабільної роботи підприємства, мінімізує ризики фінансових порушень і забезпечує точність бухгалтерського обліку.

3. Аналіз сучасних проблем організації обліку та контролю показав, що основними чинниками, які ускладнюють ведення достовірної інформації та управління ризиками, є недостатня автоматизація облікових процесів, застарілі програмні продукти, недосконалість внутрішнього контролю, неузгодженість облікової політики та кадрові проблеми. Крім того, низький рівень інформаційної безпеки створює загрозу втрати або викривлення даних, зменшуючи ефективність управлінських рішень. Подолання цих проблем

потребує комплексного підходу, включаючи впровадження сучасних інформаційних систем, оновлення внутрішніх регламентів, підвищення кваліфікації персоналу та застосування механізмів ризик-орієнтованого контролю. Раціональна організація обліку та контролю розрахунків з постачальниками забезпечує фінансову прозорість, платіжну дисципліну та сприяє сталому розвитку підприємства.

4. Аналіз фінансового стану ТОВ «Базавлук» показує, що підприємство характеризується достатньою стабільністю та здатністю забезпечувати свою діяльність переважно за рахунок власного капіталу, що підвищує його фінансову незалежність і стійкість до зовнішніх ризиків. Незважаючи на окремі періоди коливань доходів і витрат, підприємство демонструє здатність відновлювати прибутковість та підтримувати виробничу діяльність, здійснюючи оновлення основних засобів і нарощуючи оборотні активи. Разом з тим, зберігаються певні ризики, пов'язані з ліквідністю та платоспроможністю, що обумовлено дисбалансом у структурі оборотних активів і збільшенням короткострокових зобов'язань у окремі періоди. Водночас підприємство демонструє позитивні тенденції у вдосконаленні обліку розрахунків, класифікації постачальників, оптимізації графіку платежів та взаємодії з контрагентами, що сприяє зміцненню партнерських відносин та підвищенню фінансової дисципліни. Загалом фінансовий стан ТОВ «Базавлук» оцінюється як достатньо стійкий, із потенціалом для подальшого зміцнення ліквідності, підвищення ефективності управління активами та забезпечення стабільного розвитку підприємства.

5. Бухгалтерська служба ТОВ «Базавлук» організована з трьох фахівців і веде облік за меморіально-ордерною формою, що забезпечує систематичний контроль за господарськими операціями. Облікова політика щодо розрахунків з постачальниками передбачає використання повного комплексу первинних документів, ведення синтетичного та аналітичного обліку і регулярне звірення даних. Впровадження класифікації постачальників, оптимізації графіку платежів та узгодження гнучких умов оплати дозволяє

ефективно управляти грошовими потоками та підтримувати фінансову дисципліну. Загалом, організація бухгалтерської служби та облікова політика сприяють стабільності та надійності фінансового стану підприємства.

6. Проведений аналіз організації первинного обліку операцій з постачальниками у ТОВ «Базавлук» дозволив встановити, що якісне оформлення та своєчасне опрацювання первинних документів є ключовою умовою достовірності облікових даних і безперебійності виробничого процесу. Налагоджена система документообігу, яка охоплює договори, товарно-транспортні накладні, акти приймання-передачі та рахунки-фактури, забезпечує повний контроль за виникненням зобов'язань та їх коректним відображенням у бухгалтерському обліку.

7. Встановлено, що синтетичний та аналітичний облік у ТОВ «Базавлук» ефективно доповнюють один одного, забезпечуючи як узагальнену інформацію про загальний обсяг кредиторської заборгованості, так і детальну характеристику стану розрахунків з кожним окремим постачальником. Ведення обліку на рахунку 631 у взаємозв'язку з аналітичною карткою постачальника дає змогу контролювати строки оплати, виявляти розбіжності та оперативно реагувати на можливі порушення фінансової дисципліни.

8. З метою підвищення ефективності управління розрахунками з постачальниками у ТОВ «Базавлук» доцільно здійснювати класифікацію постачальників з метою встановлення чітких пріоритетів платежів і визначення оптимального порядку взаємодії з контрагентами. Розподіл постачальників за критеріями стратегічного значення, обсягів поставок, частоти співпраці та рівня гнучкості умов оплати забезпечить можливість формування диференційованого підходу до управління кредиторською заборгованістю. Така класифікація дозволить виділяти ключових постачальників, з якими необхідно підтримувати максимально стабільні та передбачувані фінансові відносини, а також групи контрагентів, щодо яких

можна застосовувати гнучкі схеми оплати або більш довгі строки розрахунків.

9. Для підвищення прозорості розрахунків і зміцнення партнерських відносин з постачальниками доцільно впровадити систему взаємодії та регулярної комунікації з постачальниками. Систематичне інформування контрагентів про стан заборгованості, узгодження умов оплати, попередження про заплановані платежі та можливі затримки створюють атмосферу довіри й дозволяють уникати конфліктних ситуацій. Такі заходи підсилюють можливість погодження відстрочених або часткових платежів, що є суттєвим фактором для стабільного управління грошовими потоками підприємства. Водночас прозора комунікація допомагає постачальникам планувати власні фінансові операції, що сприяє зміцненню довгострокового партнерства й формує позитивну ділову репутацію ТОВ «Базавлук».

10. З метою забезпечення раціонального розподілу фінансових ресурсів у часі, мінімізації ризиків виникнення прострочених зобов'язань та сприяння підтримання фінансової дисципліни доцільно впровадити використання оптимізованого графіка платежів, побудованого на аналізі кредиторської заборгованості, класифікації постачальників і прогнозуванні грошових потоків. Оптимізація графіка передбачає врахування строків оплати, пріоритетності постачальників, умов договорів, сезонних змін у виробничому процесі та можливих коливань у надходженні коштів. Впровадження прогнозних розрахунків дає змогу підприємству заздалегідь оцінювати потребу в грошових ресурсах, уникати касових розривів та планувати взаєморозрахунки з урахуванням реального фінансового стану. Завдяки цьому ТОВ «Базавлук» підвищить стабільність своєї діяльності, забезпечить безперервність постачання і зменшить загальне фінансове навантаження, що є важливою умовою ефективного функціонування підприємства в умовах сучасного ринку.

11. Система внутрішнього контролю в ТОВ «Базавлук» є формально організованою та забезпечує базовий рівень нагляду за своєчасністю та

правильністю розрахунків із постачальниками. Регулярне проведення інвентаризацій, документальних перевірок та звірок із контрагентами сприяє підтриманню достовірності облікових даних і контролю за кредиторською заборгованістю. Водночас виявлено низку суттєвих проблем: недостатню автоматизацію контрольних процедур, надмірну залежність від ручної обробки документів, застаріле програмне забезпечення, нечіткий розподіл обов'язків між структурними підрозділами та недостатній рівень інформаційної безпеки. Загалом стан внутрішнього контролю можна охарактеризувати як функціональний, але недостатньо ефективний, що потребує системного оновлення та модернізації.

12. За результатами оцінки кредиторської заборгованості ТОВ «Базавлук» встановлено її суттєве зростання протягом 2020–2024 рр., що супроводжується підвищенням залежності підприємства від фінансування постачальників. Домінування боргів за товари, роботи та послуги свідчить про високу частку операційних зобов'язань у структурі кредиторської заборгованості. Збільшення періоду її обертання вказує на уповільнення розрахунків і потенційне зростання ризику прострочення платежів. Така ситуація потребує посилення контролю за строками оплати та вдосконалення управління грошовими потоками для забезпечення фінансової стійкості підприємства.

13. Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення є важливою умовою підвищення якості та прозорості управління розрахунковими операціями. Підприємству необхідно сформувати цілісну систему збору, обробки та аналізу даних, яка забезпечуватиме оперативне виявлення ризиків, контроль за платіжною дисципліною та забезпечення своєчасного відображення всіх господарських операцій. Поліпшення інформаційних потоків дозволить зміцнити фінансову дисципліну, оптимізувати управлінські рішення та запобігати виникненню простроченої заборгованості. Особливого значення набуває інтеграція облікової системи з виробничими та складськими процесами, що мінімізує ризики дублювання

даних і сприятиме оперативності контролю. Таким чином, оновлення інформаційно-аналітичної інфраструктури є ключовим фактором забезпечення якісного та ефективного внутрішнього контролю.

14. З метою забезпечення точності облікових даних та контролю за зобов'язаннями підприємства пропонуємо регулярне проведення зустрічної звірки взаєморозрахунків, що дозволить порівняти дані бухгалтерського обліку підприємства з даними контрагентів, виявляти розбіжності, уточнювати суми заборгованості та запобігати появі необґрунтованих або прострочених зобов'язань. Результати звірки пропонуємо оформлювати Актом зустрічної перевірки розрахунків.

15. Впровадження ризик-орієнтованого підходу дозволить сформувати сучасну та проактивну модель контролю, яка дозволить підприємству зосередити ресурси на перевірці найбільш критичних ділянок обліку. Використання цього підходу забезпечує ідентифікацію потенційних загроз, оцінку їх ймовірності та впливу, а також визначення пріоритетних напрямів контролю. З метою створення умов для більш ефективного управління ресурсами та можливості швидко реагувати на потенційні відхилення в розрахунках із постачальниками доцільно впровадити розподіл ризиків за рівнями критичності. Застосування ризик-орієнтованого контролю сприятиме підвищенню достовірності фінансової інформації, зміцненню внутрішньої дисципліни та зниженню ймовірності помилок, затримок або шахрайських дій.

16. З метою систематизації ризиків у сфері розрахунків із постачальниками доцільно впровадити розроблену для ТОВ «Базавлук» Матрицю ризиків, яка дозволить визначити джерела потенційних загроз, оцінити ймовірність їх виникнення, рівень впливу та встановити конкретні контрольні заходи для їх мінімізації. Матриця забезпечить системність, прозорість та обґрунтованість управлінських рішень, оскільки дозволить швидко визначати критичні ділянки контролю та розподіляти ресурси відповідно до рівня ризику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Н.М. Внутрішньогосподарський контроль зобов'язань перед постачальниками та підрядниками // Економіка і суспільство. 2017. № 13. С. 1307-1315. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/218.pdf
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: навчальний посібник / [Бутинець Ф. Ф., Герасимович А. М., Кірейцев Г. Г.]; під ред. Ф. Ф. Бутинця – Житомир : Рута, 2007. – 723 с.
3. Вербило О. Ф. Бухгалтерський облік: навч. посібник / О. Ф. Вербило, З. І. Бойко, Т. П. Кондрицька, В. М. Ярошинський. – К : НАУ, 2004. – 680 с
4. Владика О.Є. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. URL:<http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12.1/159.pdf>.
5. Глушко А., Пиріг Я. Оптимізація кредиторської заборгованості підприємства критичної інфраструктури в аспекті зміцнення фінансово-економічної безпеки // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2023. №1 (314). С. 47—54.
6. Губарик О.М. Оцінка ефективності фінансово - господарської діяльності підприємства на підставі фінансової звітності та бухгалтерського балансу // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – 23.-с. 38-41.
7. Гуцаленко Л.В. Внутрішньогосподарський контроль : [навч. посіб.] / Л.В. Гуцаленко, М.М. Коцупатрий, У.О. Марчук. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 496 с.
8. Гуцаленко Л. В., Гаврилова Н. О. Інвентаризація розрахункових операцій в господарській діяльності підприємств. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2019/8.pdf.

9. Гуцаленко Л.В., Марчук У.О. Реалізація контрольної функції обліку в управління поточними зобов'язаннями підприємств // Вісник аграрної науки Причорномор'я № 2 (83), 2015, Т.1, С.43-48.
10. Даниленко Т. Особливості вирішення питань кредиторської заборгованості під час війни. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/osoblivosti-virishennya-pitan-kreditnoyizaborgovanosti-pid-chas-viyni/comment.html>.
11. Демченко Я.М. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками // Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. – 2014. – URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/34261/38407.pdf>.
12. Кібиш О. Аудит розрахунків з постачальниками, покупцями та замовниками як інструмент оцінки фінансового стану підприємства // Сталий розвиток економіки. 2025. № 1 (52). С. 425-430. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1201/1154>. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-60>.
13. Колесник І. Списання кредиторської заборгованості під час війни. URL: <https://prikhodko.com.ua/my-i-zmi/my-i-zmi/stattya/spysannya-kredytorskoyi-zaborgovanosti-pidchas-vijny>.
14. Костюнік О. В., Махницька О. В. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею // Агросвіт. 2015. № 8. С. 62-63.
15. Кредиторська заборгованість: вичерпний посібник з управління короткостроковими зобов'язаннями. URL: <https://www.emagia.com/uk/resources/glossary/accounts-payable/>.
16. Кузьмін Д.Л. Класифікація інвентаризацій для цілей обліку і контролю. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/4078/1/68.pdf>.
17. Меліхова Т. О., Ладуха Д. М. Удосконалення організації обліку та контролю розрахунків з постачальниками на малому підприємстві для

підвищення ефективності економічної безпеки. URL:
<https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2548/2584>

18. Меліхова Т. О., Феофанов Л. К., Присяжнюк Д. В. Удосконалення організації та методики внутрішнього та зовнішнього контролю розрахунків з постачальниками // Агросвіт. 2021. № 20. URL:
http://www.agrosvit.info/pdf/20_2021/6.pdf

19. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» від 01.01.2012. №929 URL:
http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.

20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. № 73. URL:
<http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0336-13>.

21. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20. URL: [http:// zakon.nau.ua/doc/?code=z0336-13](http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0336-13).

22. Олійник С. Роль інвентаризації в формуванні достовірної фінансової звітності та шляхи її вдосконалення. URL:
http://sophus.at.ua/inventarizaciji_shljakhi_jiji.

23. Оляднічук Н.В. Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2021. № 47. С. 86-92. URL: <http://www.vestnik-ekonom.mgu.od.ua/journal/2021/47-2021/12.pdf>.

24. Плаксієнко В.Я., Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: підручник / [В.Я. Плаксієнко, Л.М. Пшсьмаченко, Г.Є. Павлова, Т.А. Крушельницька]; за ред. В.Я. Плаксієнка.- Дніпропетровськ: Вид-во Овсяннікова, 2009.- 486с.

25. Податковий Кодекс України від 06.12.2012 року № 5519-VI URL:
http://minfin.com.ua/taxes/- /podatkoviy_kodex2012.html

26. Подмешальська Ю.В., Корнієнко Д.В. Облік розрахунків з постачальниками за видами економічної діяльності // Агросвіт. 2021. № 24. С.58-64. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/24_2021/9.pdf. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306&6792.2021.24.58>.
27. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999. № 996- XIV. URL: http://kodeksy.com.ua/pro_buhgalters_kij_oblik_- ta_finansovu_zvitnist/download.htm.
28. Рибалко О. М. Бондаренко А. В. Облік кредиторської заборгованості та її аналіз. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2022-3_0-pages-137_142.pdf.
29. Руда Л., Причепя І., Липецька О. Організація обліку та методичні засади проведення аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками // Економіка та суспільство. 2022. № 35. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1115>.
30. Руда К.Е. Інформаційно-аналітичне забезпечення обліку розрахунків з постачальниками // Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет конференції. - м. Дніпро, ДДАЕУ. 22-23 жовтня 2025 р. С.107-108.
31. Смержанюк Т.П. Інвентаризація – один із головних методів обліку і контролю // Молодий вчений. – 2015. – №2. – С. 66-69.
32. Сліпачук О. Бачили очі, що купували. URL: <http://www.dtk.com.ua/show/1cid01255.html>.
33. Сопко В. В Бухгалтерський фінансовий облік [Текст] : Підручник / В.В. Сопко – К. : КНЕУ., 2007. – 684 с.
34. Хазанюк А.М., Харчук Ю.Ю. Вдосконалення обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. URL: <https://naub.oa.edu.ua/vdoskonalennya-obliku-rozrahunkiv-pi/>

35. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
36. Чепець О.Г., Дубина О.Л., Руда К.Е. Інформаційно-аналітичне забезпечення обліку розрахунків з постачальниками // Агросвіт. 2025. № 22. С. 216-221. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/8007/8138>. DOI: 10.32702/2306-6792.2025.22.216.
37. Чорненька О. Б. Аналіз наукових підходів щодо сутності кредиторської заборгованості та її класифікації. URL: <https://nz.uad.lviv.ua/media/2-55/23.pdf>.
38. Шара Є. Ю. Бухгалтерський фінансовий та податковий облік: навчальний посібник. - : Центр учбової літератури, 2011. – 424 с
39. Шварик О. М. Вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. URL: <https://elar.tsatu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d1d8871e-e7fb-4c99-be9c-b0fe21e9ed9e/content>
40. Шендригоренко М. Т., Ротозеєнко Ю. В. Облік і внутрішній аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/article/view/341/350>
41. Шишкова Н. Л. Обліково - аналітичне забезпечення управління розрахунками з контрагентами підприємства // Ефективна економіка. – 2016. № 3. – С. 20-28.
42. Шовдра І. Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39934/2/RSESGP_2022_Shovdra_I-Organization_of_accounting_121-122.pdf
43. Шот А., Сівак В. Аналітичне забезпечення обліку і контролю виконання договірних зобов'язань з постачальниками // Економіка та суспільство. 2021. №30. URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/629/603>. DOI:
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-33>

44. Югас Е. Ф. Економічна сутність договірних відносин підприємства та форми розрахунків з постачальниками і підрядниками. Економічний вісник університету. 2011. № 17. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomichna-sutnist-dogovirnih-vidnosin-pidpriemstva-ta-formi-rozrahunkiv-z-postachalnikami-i-pidryadnikami/viewer>

45. Янчева Л. М. Концептуальний підхід до організації та методики проведення внутрішнього аудиту розрахунків за товарними операціями // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2014. Вип. 1.– С. 7-18.

46. Яременко Л. М., Макачук І. М., Роженко А. П. Обліково-аналітичне забезпечення системи управління кредиторською заборгованістю в контексті фінансово-економічної безпеки підприємства // Агросвіт. 2024. № 6. С. 113-119.

ДОДАТКИ

Додаток А

Акт зустрічної звірки розрахунків

м. Дніпро

«25» жовтня 2025 р.

Ми, що нижче підписалися, представники підприємств:

ТОВ «Базавлук», код ЄДРПОУ 32328703, надалі – «Підприємство»,

та ТОВ «АгроХімПостач», код ЄДРПОУ 222222, надалі – «Контрагент»,

склали цей акт про результати звірки розрахунків станом на 30 вересня 2025 року.

№ з/п	Дата операції	Зміст операції	Сума за даними ТОВ «Птахофабрика-2018», грн	Сума за даними «АгроХімПостач», грн	Примітка
1	10.08.2025	Поставка кормів (рах. №458)	85 000	85 000	
2	15.08.2025	Оплата за поставку кормів (платіжна інструкція №198)	85 000	85 000	
3	25.09.2025	Поставка комбікорму (рах. №512)	120 000	120 000	
4	30.09.2025	Оплата за комбікорм (платіжне доручення №234)	100 000	100 000	залишок 20 000 грн

За результатами звірки встановлено, що станом на 30 вересня 2025 року заборгованість ТОВ «Базавлук» перед ТОВ «АгроХімПостач» становить 20 000 грн.

Сторони підтверджують достовірність наведених у цьому акті даних та зобов'язуються усунути виявлені розбіжності протягом 5 робочих днів.

Від ТОВ «Базавлук»:

_____ /ПІБ./

Від ТОВ «АгроХімПостач»:

_____ /Гончар А.П./

Матриця ризиків ТОВ «Базавлук»

Ризик	Опис ризику / можливі наслідки	Ймовірність (1–3)	Вплив (1–3)	Пріоритет (P=Y×V)	Рівень пріоритету	Заплановані контрольні заходи	Відповідальний	Періодичність контролю
Затримка постачання у сезон	Порушення строків поставки насіння, добрив, ЗЗР	3	3	9	Високий	Чіткі договірні графіки; штрафи; альтернативні постачальники	Відділ закупівель	Перед сезоном і щомісяця
Неповний комплект первинних документів	Відсутні ТТН, ПН, акти приймання	3	2	6	Високий	Контроль документів перед оплатою, блокування платежів	Бухгалтерія	При кожній операції
Неплатоспроможність постачальника	Постачальник не виконує зобов'язання після отримання авансу	2	3	6	Високий	Аналіз фінстану; обмеження авансів	Закупівлі + бухгалтерія	Квартально
Подвійна оплата рахунку	Помилки або шахрайські дії	2	3	6	Високий	Подвійне погодження платежів; автоматична перевірка дублікатів	Бухгалтерія	Постійно
Розбіжності між обліком підприємства і постачальника	Невідповідність сум і дат поставок	2	2	4	Середній	Зустрічні звірки; акти звірки	Бухгалтерія	Щоквартально
Недосконалі умови договору	Відсутність штрафів, нечіткі строки	2	2	4	Середній	Юридичний аналіз договорів; типові шаблони	Юридичний відділ	При укладанні договору
Ризик зміни реквізитів постачальника шахраями	Фінансові втрати через підроблені листи	1	3	3	Середній	Підтвердження змін телефоном; верифікація IBAN	Бухгалтерія	Постійно
Помилки при внесенні даних в облікову систему	Некоректні суми, невірний облік	2	1	2	Низький	Автоматичні валідації; навчання персоналу	Бухгалтерія	Раз на півріччя
Кіберризики/несанкціонований доступ	Зміна реквізитів, видалення операцій	1	3	3	Середній	Ролевий доступ, двофакторна автентифікація	ІТ-відділ	Постійно
Порушення внутрішніх процедур контролю	Ігнорування погоджень, пропуск перевірок	1	2	2	Низький	Регламенти, внутрішній аудит	Внутрішній контроль	Щорічно

Групування ризиків за рівнями критичності

Рівень критичності	Характеристика ризику	Типові ризики	Реакція підприємства / контрольні заходи
Високий (Червоний рівень)	Висока ймовірність та суттєвий негативний вплив; можливі значні фінансові втрати та порушення діяльності підприємства	Фіктивна кредиторська заборгованість Оплата без належних документів Шахрайські дії працівників або контрагентів Значні прострочення платежів Співпраця з ненадійними контрагентами Втрата даних або збій облікової системи	Постійний жорсткий контроль Попередні перевірки (ex-ante) Розподіл обов'язків, подвійне погодження Автоматизоване блокування ризикових операцій
Середній (Жовтий рівень)	Середня ймовірність та помірний вплив; можуть спричинити періодичні помилки або затримки	Арифметичні помилки в документах Несвоєчасне надходження документів Розбіжності між обліковими даними сторін Невірне віднесення операцій до періоду Несвоєчасне формування податкового кредиту	Регулярний плановий контроль Зустрічні звірки Автоматичні нагадування про строки документів Перевірка відповідності даних умовам договорів
Низький (Зелений рівень)	Низька ймовірність та мінімальний вплив; помилки легко усуваються і не шкодять результатам діяльності	Невеликі затримки в обробці документів Незначні технічні збої Неістотні помилки у реквізитах Невеликі відхилення у кореспонденції рахунків	Вибірковий контроль Автоматизована перевірка даних Навчання персоналу Моніторинг без частих втручань
Стратегічний (Блакитний рівень)	Довгострокові ризики, пов'язані із зовнішнім середовищем та фінансовою стабільністю контрагентів	Нестабільність ключових постачальників Зміни у законодавстві Коливання цін Ризик розірвання співпраці	Стратегічний моніторинг Фінансовий аналіз постачальників Перегляд договорів Диверсифікація контрагентів
IT- та кіберризики (Сіра зона)	Ризики, пов'язані з автоматизацією, кібербезпекою та доступом до систем	Збої програмного забезпечення Невідновлені резервні копії Неавторизований доступ до баз даних	Резервне копіювання Аудит прав доступу Налаштування ролей користувачів Технічний моніторинг і захист даних